

Treball final de màster

PROJECTE DE RESTAURACIÓ I MUSEÏTZACIÓ DELS FORNS DE CALÇ DE L'OLLER (SANT MARTÍ DE CENTELLES)

Una proposta de direcció i producció en gestió
cultural

Arnau Moret Portet

Tutoritzat per Miquel Mirambell Abancó

Màster en gestió cultural

Any acadèmic 2018-2019

Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Índex del contingut

1. Introducció	4
2. Plantejament i bases conceptuals del projecte	5
2.1. Context del projecte	5
2.1.1. Context Geogràfic i localització	5
2.1.2. Context històric	6
2.1.3. Descripció dels Forns	8
2.2. Orígens i/o antecedents	8
2.2.1. Context cultural	8
2.2.2. La idea del projecte dels Forns de Calç de l'Oller	9
2.2.3. Precedents i referents	11
2.2.4. Legislació del patrimoni industrial	13
2.3. Objectius del projecte	14
2.3.1. Plantejament del projecte	14
2.3.2. Problema que cal resoldre	15
2.3.3. Restauració i museïtzació dels Forns de Calç de l'Oller	17
3. Justificació i viabilitat del projecte	18
3.1. Anàlisi DAFO	18
3.2. Justificació de la viabilitat del projecte	20
4. Desenvolupament del projecte	22
4.1. Descripció del projecte	22
4.1.1. Restauració dels Forns	22
4.1.2. Proposta museogràfica	23
4.1.3. Memòria històrica	25
4.1.4. Inauguració	26
4.2. Requisits i recursos necessaris	27
4.3. Pressupost del projecte i gestió econòmica i financera	29
4.4. Cronograma	34
4.5. Resultats esperats	35
5. Conclusions i avaluació	36
6. Bibliografia i webgrafia	40
7. Annex	42

1. Introducció

El present treball final de màster és el resultat de l'aplicació dels coneixements adquirits durant el transcurs del màster en Gestió Cultural de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), per part de l'alumne Arnau Moret Portet, durant el decurs de l'any acadèmic 2018-2019.

El treball es caracteritza per ser el desenvolupament d'un projecte de gestió cultural d'aplicació professional, realitzat en el context de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles (Osona), en el marc d'un projecte cultural de restauració i museïtzació dels Forns de Calç de l'Oller.

La idea d'enfocar el treball final de màster en aquest projecte, ve motivat per les tasques realitzades durant l'assignatura de pràctiques presencials del màster, en aquest mateix ajuntament, i per les recomanacions i assessorament del meu tutor de les pràctiques, Miquel Mirambell Abancó, i del tècnic de cultura de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles, Jaume Oliver i Bruy.

La possibilitat de plasmar i de treballar, de forma més extensa, el projecte dels Forns, que en el seu dia vaig iniciar durant les pràctiques, en el meu treball final de màster, era quelcom interessant, i a la vegada, molt necessari per culminar la meva tasca formativa al llarg d'aquest curs.

Quelcom que m'agradaria destacar, és la meva inexperiència en el món de la gestió cultural. Actualment sóc graduat en arqueologia per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), però durant l'any 2018, vaig decidir projectar-me laboral i acadèmicament, cap a la gestió cultural, ja que sempre he tingut molt interès per la gestió local del patrimoni arqueològic i històric.

Per tant, aquest projecte m'ha brindat l'extraordinària oportunitat d'introduir-me en el món de la gestió cultural en l'àmbit de l'administració pública local. A la vegada, que també m'ha suposat tot un repte a l'hora d'enfocar i materialitzar aquesta proposta.

Pel que fa al projecte, aquest es caracteritza per un parell de línies d'actuació principal. Per una banda, la restauració física del Forns de Calç de l'Oller. I d'altra banda la proposta museística dissenyada entorn d'aquest equipament patrimonial.

Havent fet aquesta primera introducció, simplement voldria convidar-lo a vostè, lector/a, a participar activament de la lectura del projecte que té entre les seves mans, coneixent aquesta proposta de gestió cultural tan ambiciosa per la meva formació, com sobretot, pel municipi de Sant Martí de Centelles.

2. Plantejament i bases contextuais del projecte

2.1. Context del projecte

2.1.1. Context geogràfic i localització¹

Els Forns de Calç de l'Oller estan situats al municipi de Sant Martí de Centelles, al límit més meridional de la comarca d'Osona. Limita pel nord-est amb Aiguafreda, per l'est amb Tagamanent i pel sud amb Figaró, tots ells municipis del Vallès Oriental. Pel sud-oest limita amb Sant Quirze Safaja i per l'oest amb Castellcir, al Moianès. I finalment, pel nord limita amb la vila osonenca de Centelles.

Consta d'una extensió de terreny aproximada de 25,70 km², i està dividit en dues grans zones geogràfiques diferenciades:

- La part alta centrada entorn de l'antiga parròquia de Sant Martí (N 41º 45.937' E 002º 12.279') a la zona de les Comes i entorn de l'església de Sant Miquel Sesperxes (N 41º 44.750' E 002º 13.443'), en el què es coneix com el Pla de la Garga, situat al capdamunt de la Cinglera del Cerdà, amb una altitud mitjana entre 700 i 900 m.s.n.m. Actualment la zona està travessada per la carretera de Centelles a Sant Feliu de Codines (C-1413).
- La part baixa centrada en el nucli poblacional de l'Abella i la parròquia de Sant Pere de Valldeneu (N 41º 44.908' E 002º 14.818'). Situat al cor de la Vall del riu Congost, que transcorre entre el Parc Natural del Montseny i els Cingles de Bertí, amb una altitud aproximada de 450 m.s.n.m, i situat al costat de la carretera C-17 que uneix Barcelona i Ripoll, a la vegada que per la línia de ferrocarril R3 de Rodalies que uneix l'Hospitalet de Llobregat i Puigcerdà.

La població de Sant Martí és de 1131 habitants l'any 2018 segons l'IDESCAT. El 85% de la població es concentra a la zona baixa, mentre que el 15% restant el trobem a la zona alta.

Concretament, els Forns (N 41º 45.397' E 002º 14.581') es troben situats al barri de l'Oller, dins el nucli poblacional de l'Abella.

Actualment, l'Oller és un dels barris amb més desenvolupament urbanístic del municipi. Al costat dels Forns trobem la nova zona esportiva municipal (N 41º 45.363' E 002º 14.619'). En el marc d'aquesta zona esportiva trobem la nova oficina de turisme de Sant Martí de Centelles, així com

¹ Informació i dades obtingudes principalment de la web de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles <<http://www.santmarticentelles.cat/el-municipi/sant-marti-de-centelles/el-terme-municipal>> [Consulta: 11 maig 2019], i l'Institut Cartogràfic de Catalunya <<http://www.icc.cat>> [Consulta: 24 juny 2019]. Podeu consultar els mapes que he elaborat del municipi i de la zona de l'Oller a l'annex del treball, pàgina 42.

una zona d'aparcament i el nou Parc de les Alzines de l'Oller (N 41º 45.437' E 002º 14.774'). Una mica més allunyats, però fàcilment accessibles, es troben el jaciment arqueològic medieval visitable del Pla de Sant Julià² (N 41º 45.368' E 002º 14.403') i el conjunt parroquial romànic de Sant Pere de Valldeneu³.

2.1.2. Context històric⁴

Els Forns de Calç de l'Oller són el vestigi més important, pel seu estat de conservació i per la seva monumentalitat, d'una fàbrica de calç que va estar en funcionament a Sant Martí de Centelles entre els anys 1910-1931. Pertanyia a la família Sentias, propietaris de la propera casa de pagès de l'Oller⁵, d'origen medieval però que s'havia enriquit durant el segle XIX mitjançant el comerç internacional de bestiar equí i que s'havia establert en el segle XX com la més poderosa del municipi.

L'any 1878, la família Sentias va fer una profitosa venda de terres per a la construcció de la línia de FFCC de Granollers a Sant Joan de les Abadesses a la vegada que la construcció de l'estació de Sant Martí, que va continuar a partir de la primera dècada del segle XX amb la venda de parcel·les per edificar l'eixample d'estiueig proper a la mateixa estació⁶.

Prova del seu estatus local, entre d'altres, és l'existència del panteó dels Sentias al bell mig del cementiri parroquial de Sant Pere de Valldeneu, on és l'únic panteó existent⁷. Els Sentias també eren els caps del sometent local i al mas va haver-hi, durant un bon temps, l'única instal·lació de telègraf de la vall del Congost.

A partir de l'any 1910 hi ha notícia en els arxius locals de la posada en funcionament de la fàbrica de calç en terres de l'Oller⁸. Construïda pels propis Sentias i explotada en règim de concessió privada. Utilitzava com a matèria primera la pedra calcària extreta, també, d'una pedrera situada en la mateixa propietat, que era reduïda en tres forns d'alta capacitat i processada en la fàbrica construïda al seu voltant. El torrent de l'Oller, que discorria canalitzat pel bell mig de les instal·lacions, proveïa l'aigua necessària per al procés de transformació de la pedra en calç.

² Els treballs arqueològics en el Pla de Sant Julià foren realitzats durant els 2016 i 2017. Malgrat poder-se visitar lliurement, el jaciment es troba en procés d'excavació i pendent d'una nova campanya arqueològica per aquest any 2019. Veure imatge del jaciment a l'annex del treball, pàgina 43.

³ Les coordenades geogràfiques de la Parròquia de Sant Pere de Valldeneu les trobareu especificades en uns paràgrafs anteriors quan es feia referència a la part baixa del municipi.

⁴ Informació històrica obtinguda principalment de les obres de Francesc Roma i Jaume Oliver, i de l'arxiu municipal i l'arxiu Sentias. Tots ells degudament referenciats a la bibliografia.

⁵ Veure imatge de l'Oller a l'annex del treball, pàgina 43.

⁶ Veure imatge de l'estació de Sant Martí i de l'eixample d'estiueig a l'annex del treball, pàgina 43.

⁷ Veure imatge del panteó dels Sentias al cementiri de Valldeneu a l'annex del treball, pàgina 44

⁸ Veure imatge de la fàbrica de calç en tota la seva esplendor a l'annex del treball, pàgina 44.

El producte elaborat es feia servir en la construcció de les cases que aleshores es feien en les mateixes parcel·les venudes pels Sentias a l'eixample d'estiueig de l'estació, amb cases modernistes, noucentistes i eclèctiques. Així mateix, la documentació d'arxiu permet saber que la calç també era transportada mitjançant un sistema de vagonetes sobre carrils des de la fàbrica fins al ferrocarril, el qual el duia fins als pobles de la Vall, que també aleshores es trobaven en ple boom immobiliari lligat al modernisme d'estiueig. Hi ha constància de transport de calç fins a la Garriga pel sud i fins a Tona pel nord; en els dos casos, nuclis d'estiueig ben coneguts⁹.

La fàbrica de calç va romandre en funcionament fins a l'any 1931, quan, amb la baixada del ritme de construccions, els Sentias van reorientar l'activitat. Si fins aleshores havien contribuït a fer els veïnats d'estiueig, ara es dedicarien a dinamitzar els nous barris i la colònia d'estiuejants. La fàbrica fou demolida i, en el seu lloc, es va construir una piscina i un restaurant reservats a aquesta colònia d'estiuejants, que hi van fer vida social exclusiva fins als anys 1950-1960¹⁰. De la fàbrica només en van quedar el vestigi monumental dels Forns de Calç, sens dubte massa grans per desmantellar-los, i altres construccions derruïdes disperses pel bosc de la rodalia.

Malgrat tot, l'any 1936, aquests forns van ser l'escenari d'un dels fets més desafortunats de la Guerra Civil a la vall del Congost. El cop d'estat de 1936 va permetre un buit de poder que aprofitaren organitzacions sindicals i partits per fer un gir a la societat del seu moment. En aquest context revolucionari, van produir-se els fets de l'Oller¹¹.

Durant una nit de l'any 1936, la família Sentias foren assaltats, tirotejats i bombardejats amb granades de mà des de l'exterior de casa seva per membres del sindicat revolucionari del Comitè del Ferrocarril. Detingueren al pare i als dos fills grans, els torturaren i els assassinaren dins una de les boques del forn de calç. Finalitzada la guerra els carlistes varen decidir encapçalar un acte de dignificació a la família Sentias, col·locant una placa i una creu a la boca del forn on foren assassinats¹². Anys més tard, la creu fou retirada i la placa fou substituïda per l'Ajuntament eliminant qualsevol connotació partidista i fent-la així totalment apolítica¹³.

⁹ Informació obtinguda del tríptic de la ruta patrimonial: "Modernisme al gust. Un tast de patrimoni a les portes del Montseny" elaborat per Portes del Montseny i la Diputació de Barcelona. Per més informació: <http://osonaturisme.cat/pdfs/itineraris_en_cotxe/itinerari_modernisme_al_gust_a_portes_del_montseny.pdf> [Consulta: 15 maig 2019].

¹⁰ Veure imatge de les piscines en tota la seva esplendor a l'annex del treball, pàgina 45.

¹¹ Llegir relat dels fets de l'Oller per una persona implicada. Obtingut de: F. Roma, "Notes de la recerca sobre l'Alt Congost entre 1936 i 1950, una societat en guerra", Ponències-Revista del Centre d'Estudis de Granollers, 19, 2015, p. 177. Consultar annex del treball, pàgina 45.

¹² Veure imatge de l'acte commemoratiu dels Sentias a l'annex del treball, pàgina 46.

¹³ Veure imatge de la placa substituïda per l'Ajuntament a l'annex del treball, pàgina 46.

2.1.3. Descripció dels Forns¹⁴

Com explica Oliver (2019), els Forns de Calç de l'Oller són un clar exemple de processos de treball de la producció de calç, que han resultat de l'aplicació de tècniques tradicionals emprades en forns de petites dimensions durant els segles anteriors, i s'han emprat en les produccions en massa per satisfer la demanda constructiva contemporània. A la vegada, representen un exemple molt ben conservat d'arquitectura industrial del primer terç del segle XX.

Es tracta d'un conjunt d'edificacions que formen un complex de tres grans Forns de Calç i un quart de més petit, al capdamunt de l'edifici, segurament utilitzat per a la construcció dels altres tres, com auxiliar o com a alternativa per la reparació dels altres forns. Es tracta del testimoni, doncs, d'uns forns que es van fer a si mateixos. També es conserven les estructures d'algunes de les dependències d'aquest establiment, com per exemple un espai de magatzem a la part oposada a les boques dels forns, la passera per sobre el canal d'aigua, la pedrera i algunes barraques dels calciners disperses pel bosc.

Arquitectònicament, els Forns de Calç de l'Oller estan construïts sobre un pendent, la qual implica una inclinació considerable de la façana, i estan fets a partir de carreus de pedra local rogenca, ben escairats i de disposició regular¹⁵.

Els tres forns grans tenen una profunditat de 12 metres i les xemeneies aproximadament tenen la mateixa alçada. Estan adossats formant un únic cos constructiu en forma de rectangle o de cub. Les proporcions d'aquest són 26m de llargada, 12m d'alçada i 12m de profunditat aproximadament. Les 3 boques dels forns estan adovellades i en arc de mig punt, amb una alçada de 2,60m i una amplada de 2,12m cada una.

Tanmateix, l'edifici presenta un conjunt de patologies de certa gravetat que consisteixen en esquerdes verticals a la façana principal de l'edifici, com a efecte del creixement de vegetació arbòria i la retirada poc acurada d'elements estructurals de l'antiga fàbrica.

2.2. Orígens i/o antecedents

2.2.1. Context cultural

El desenvolupament urbanístic del municipi de Sant Martí és força desigual. Com he mencionat anteriorment, trobem dos nuclis urbans totalment diferenciats i separats per culpa de la orografia del terreny on s'assenta el poble. L'Abella, a la part baixa, i les Comes, a la part alta.

¹⁴ Informació obtinguda a la web de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya <<http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=20115&consulta=MCUyKzQzMTQ4MiU=&codi=34170>> [Consulta: 15 maig 2019].

¹⁵ Veure imatge actual dels Forns de Calç de l'Oller a l'annex del treball, pàgina 47.

Una de les problemàtiques principals que presenta aquesta divisió és que els dos nuclis, i en conseqüència, la seva gent, viuen pràcticament aliens els uns dels altres.

Mentre que l'Abella actua com a nucli urbà amb una gran zona urbanitzada i com a nucli administratiu i de serveis, la zona de les Comes es caracteritza pel seu poblament dispers en nombroses masies, malgrat tenir un parell de zones més petites urbanitzades, i com a focus principal d'atracció turística per la presència del Castell de Sant Martí.

Fins fa molt pocs anys, la zona de l'Abella actuava com a un barri més del municipi d'Aiguafreda, i la zona de les Comes com una extensió més del municipi de Centelles. En l'àmbit administratiu els dos nuclis formaven part del municipi, però la consciència i tendència dels habitants d'ambdues zones era la de fer vida social i cultural als pobles del seu entorn immediat. Es podria afirmar, que Sant Martí de Centelles no era més que un poble dormitori.

L'any 2008, amb l'entrada al govern municipal dels Independents per Sant Martí (IpSM) i amb la nova alcaldia de Josep Antoni Grau Aregall, es duu a terme un projecte de desenvolupament local per dotar d'una identitat pròpia a la ciutadania del municipi, on a partir de diversos projectes dinamitzadors s'aconseguís que la seva gent fes vida al poble, creant i participant en noves propostes culturals. A la vegada, es van començar a formar diverses entitats culturals, i diverses noves línies de comerç, entre moltes d'altres iniciatives, per aconseguir que la gent no hagués de marxar del poble per trobar aquestes ofertes.

La vigència del projecte va ser de 4 anys, moment en el qual, l'any 2011 es va crear un Pla Estratègic de Desenvolupament econòmic inscrit dins del marc dels anomenats Plans de Segona Generació, que com es descriu a la web de la Diputació de Barcelona, la participació dels diferents agents socials i de la ciutadania en general hi juguen un paper fonamental. La vigència del Pla fou fins a l'any 2015.

Amb aquestes iniciatives o plans estratègics, s'ha intentat millorar les condicions de vida, de les infraestructures i de l'ocupació, a la vegada que la promoció del territori com a destinació turística¹⁶, i val a dir, que de moment, estan resultant ser tot un èxit.

2.2.2. La idea del projecte dels Forns de Calç de l'Oller

La idea del meu projecte dels Forns de Calç forma part del conjunt d'accions i objectius que s'havien establert amb els plans estratègics de desenvolupament local.

¹⁶ Tota la informació relacionada amb aquest Pla Estratègic de Desenvolupament l'he obtingut arran de l'entrevista presencial realitzada al tècnic de cultura de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles, en Jaume Oliver i Bruy, el dia 12 de juny del 2019, al mateix ajuntament. A la bibliografia trobareu referenciada degudament aquesta entrevista.

Per poder dinamitzar i potenciar la zona alta del municipi es va dur a terme un projecte d'intervenció arqueològica, estudi i restauració del Castell de Sant Martí del segle XII¹⁷, el qual va propiciar l'auge urbanístic de la zona de les Comes.

D'aquesta mateixa manera es va voler fer a la zona de l'Oller. Mitjançant una subvenció del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), que com es detalla en el reglament de la subvenció de la Unió Europea¹⁸, serveix per promoure el creixement i l'ocupació, a la vegada que la cooperació territorial europea amb la finalitat de reforçar la cohesió econòmica, social i territorial corregint els principals desequilibris regionals de la pròpia Unió. Així doncs, es va començar a treballar amb la creació d'una pista poliesportiva pública, equipada amb grades i vestidors on antigament hi havia hagut les piscines de l'Oller.

La segona fase d'aquest projecte fou la recuperació del bar de les pistes, que actuaria com a oficina d'informació turística annexa a la zona esportiva, creat mitjançant diverses subvencions alienes als fons europeus.

Com afirma Oliver (2019), això va suposar un pas més en la creació d'aquesta centralitat d'equipaments, enfocats i centrats en l'activitat comunitària mitjançant l'esport i l'activitat turística específicament. Això va contribuir, doncs, a "l'endreçament" urbanístic del municipi.

L'Ajuntament al ser propietari d'aquest espai de l'Oller, mitjançant un règim i/o concessió administrativa i urbanística, no va tenir problemes a l'hora de tirar endavant aquestes dos primeres fases del projecte. Ara bé, de cara a la tercera i última fase hi va haver més problemes.

Aquesta última fase consistia en l'adequació de l'antic aparcament de les piscines i el projecte dels Forns de Calç. Fins fa ben poc el procediment de canvi de propietats, de la immobiliària Aiguafreda Congost¹⁹ a l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles, estava a mitges. Però en aquest darrer any el procediment ha finalitzat.

¹⁷ Per més informació consultar la web de patrimoni arquitectònic català de la Generalitat de Catalunya <<http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/FitxaGeneral?index=0&consulta=MSUxK2Nhc3RibGwgc2FudCBtYXJ0w60gY2VudGVsbGVzJTlrLTEI&codi=1695>> [Consulta: 14 maig 2019]. O a la web de Catalunya Medieval <<https://www.catalunyamedieval.es/castell-de-centelles-sant-marti-de-centelles-osona/>> [Consulta: 25 maig 2019]. Tanmateix, veure imatge del Castell a l'annex del treball, pàgina 47.

¹⁸ Consultar reglament a la web del Departament d'Acció Exterior de la Generalitat de Catalunya <http://exteriors.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/afers_exteriors/ue/fons_europeus/> [Consulta: 15 maig 2019].

¹⁹ La immobiliària va quedar molt afectada per la crisi immobiliària del 2008, la qual va deixar tota la urbanització de la zona de l'Oller a mitges. Actualment hi ha cases ocupades, altres de desocupades i algunes inacabades. Davant de tot això, l'Ajuntament va acordar aquest conveni administratiu i urbanístic per solucionar aquesta qüestió, ja que no podia ser que es deixés tot el projecte inacabat. (Oliver, 2019).

Tanmateix, les primeres dues fases suposaven una gran despesa econòmica, la qual es va poder sufragar mitjançant les diverses subvencions. Ara bé, per aquesta darrera fase no es disposava de més fons econòmics per materialitzar-ho.

L'any 2018 hi va haver una convocatòria de subvencions per la restauració de béns immobles de reconegut valor cultural i elements catalogats.

L'any passat, però, des de l'Ajuntament es va promoure la catalogació d'elements culturals locals. Entre aquests, els Forns de Calç de l'Oller. Amb això, se'ls hi va atorgar la categoria de Bé Cultural d'Interès Local (BCIL)²⁰. Val la pena destacar que la sol·licitud d'aquesta protecció no fou motivada per la finalitat d'aconseguir la subvenció, ja que ni tan sols havia sigut presentada per la Generalitat de Catalunya, sinó que era quelcom necessari davant del seu mal estat de conservació i el perill imminent de ser enderrocat en qualsevol moment per la immobiliària.

Així doncs, es va guanyar aquesta subvenció, ja que era dels pocs elements catalogats que formava part del patrimoni industrial més singular, i a la vegada ha coincidit la importància i pes de la memòria històrica amb els fets de l'Oller, que anteriorment he comentat. Per tant, aquesta fou la primera subvenció que es va aconseguir pel projecte dels Forns de Calç. Malgrat que, l'Ajuntament encara no n'era del tot propietari, la immobiliària no s'hi va oposar.

En conclusió, quan ha confluït el tema de la propietat i el tema econòmic s'ha reactivat el que estava previst en el projecte i s'ha començat a materialitzar.

Val la pena d'estacar quelcom molt puntual i que es reflectia tanmateix en el projecte, i és la voluntat de l'Ajuntament de posar en valor per temes identitaris, de memòria històrica, de patrimoni i fins i tot, de turisme, el patrimoni local de la Guerra Civil i la Postguerra, les quals van tenir molta repercussió a la zona del Congost²¹.

2.2.3. Precedents i referents

Davant de qualsevol projecte sempre és quelcom interessant i recomanable buscar alguns precedents o exemples de referència. En el cas del dels Forns de Calç aquesta recerca ha sigut quelcom complicada, ja que gran part de la informació sobre forns de calç fan referència a elements preindustrials, i per tant, no guarden pràcticament relació amb els Forns de Calç de l'Oller d'origen i funcionalitat purament industrial.

²⁰ Consultar enllaç de la web institucional de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles per informació dels BCIL existents al poble <<http://www.santmarticentelles.cat/actualitat/noticies/2018/07/30/6-elements-del-patrimoni-local-entren-en-el-cataleg-del-patrimoni-cultural-catala>> [13 juny 2019].

²¹ Per més informació consultar: Roma i Casanovas, F. (2013). "La guerra oblidada a l'Alt Congost (1936-1950)". Aventura literària.

A banda de realitzar una extensa recerca bibliogràfica, vaig decidir contactar amb el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC) per preguntar si disposaven d'algun referent bibliogràfic i/o estudi sobre algun forn de calç. Després de parlar amb la directora de la biblioteca del museu, l'Àngels Dalmases Guillén, aquesta em va facilitar tota una llista de referència que ens va servir per començar a encarar la nostra recerca.

De ben segur, molts de nosaltres ens haurem topar alguna vegada pel mig del bosc o a peu de camí amb algun d'aquests elements preindustrials. I no és d'estranyar, ja que des d'època romana s'ha estat produint calç. A més a més, amb la forta presència de masies repartides arreu del territori català, topar-nos amb un forn de calç és quelcom normal. Gran part d'aquestes masies disposaven d'algun element com aquest per tal de poder construir i reparar les diverses parts de la casa.

En conseqüència, a nivell bibliogràfic, el més habitual és trobar molts projectes de restauració i petita museïtzació, amb un cartell, d'aquests forns de calç²². A més a més, bona part d'aquests han quedat inclosos dins d'algunes rutes patrimonials i recollits en nombrosos volums d'història etnològica de les nostres comarques i territoris. Un bon exemple de referència podria ser el llibre d'Albert Tubau titulat: "Moliners, calciners i pouaters: un passeig per la Cubelles preindustrial".

Ara bé, també hi ha algun projecte de restauració i museïtzació de forns industrials, però no abunden gaire. El projecte que hem adoptat com a referència, sobretot, i malgrat no ser del tot industrial, ha sigut el dels Forns de Calç de Calders (Moianès)²³, tant per la seva proximitat com per la seva bona praxi en el projecte. A banda de la seva proposta de restauració i museïtzació, han aprofitat aquest element constructiu per establir un punt de trobada entre cultura, història i sostenibilitat, establint en el recinte dels forns el Centre d'Art Contemporani i Sostenibilitat (CACIS) que com s'afirma en la web del CACIS, dedica la seva activitat a la investigació, producció i exhibició de projectes culturals i d'art contemporani²⁴.

En l'àmbit espanyol trobem altres propostes similars i interessants, com és el cas dels Hornos de Cal del Zanco a Vegas de Matute (Segovia)²⁵ on, en aquest cas, el projecte, com afirma Muñoz (2007) ha consistit en la creació d'un parc arqueològic com a projecte educatiu complementari al de restauració i museïtzació. O un altre exemple interessant són els Hornos de Cal de Magacela (Extremadura)²⁶, d'una cronologia similar als de l'Oller i on, segons Gutiérrez (2015)

²² Veure imatge d'un forn de calç preindustrial a l'annex del treball, pàgina 48.

²³ Veure imatge dels Forns de Calç de Calders a l'annex del treball, pàgina 48.

²⁴ Per més informació consultar la web del CACIS <<http://www.cacis.cat/>> [Consulta: 2 maig 2019].

²⁵ Veure imatge dels Hornos de Cal del Zanco a Vegas de Matute dins l'annex del treball, pàgina 48.

²⁶ Veure imatge dels Hornos de Cal de Magacela a l'annex del treball, pàgina 48.

s'hi ha dut a terme tasques de restauració i museïtzació. Tanmateix, hi ha una proposta de recuperació d'un forn de calç preindustrial, que hem volgut tenir molt en compte a l'hora d'enfocar la nostra proposta museogràfica, i aquest és el projecte emprès per l'Ajuntament de Llutxent (Comunitat Valenciana) i sota la direcció de Toni Canet, de recuperar una part de la seva història recent amb la reconstrucció d'un forn de calç²⁷.

En l'àmbit insular també trobem alguns projectes. Des dels tradicionals projectes de restauració i museïtzació, amb un petit cartell, de forns pre-industrials a les Balears, fins a projectes molt més ambiciosos en forns industrials canaris. Un d'aquests últims són els Hornos de Cal del Charco a Puerto del Rosario (Fuerteventura)²⁸, on a banda d'un projecte de restauració també s'ha dut a terme, com s'anuncia a Canarias7 (2019) un centre d'interpretació dels forns equipat amb un restaurant, que en paraules de l'alcalde servirà per dinamitzar la zona. Tant aquests forns com els de Tuineje²⁹, també a Fuerteventura, s'assimilen bastant als Forns de l'Oller quant a dimensions i cronologia.

També hi ha projectes interessants quant a la museïtzació en l'àmbit europeu, un exemple d'aquests podria ser els Fornos de Cal de Paço de Arcos (Portugal)³⁰, els quals després d'una adequació i restauració de l'espai, ho han habilitat museogràficament mitjançant un accés lliure als seus visitants.

Tenint en compte tota aquesta informació m'atreveria a dir que el projecte dels Forns de Calç de l'Oller és la primera proposta en clau autonòmica de la restauració i museïtzació d'un forn de calç estrictament industrial d'aquestes dimensions. Aprofitant l'avinentsa, també seria interessant dur a terme un projecte similar en els forns de calç industrials de la Leiro (Tagamanent)³¹, els quals comparteixen les mateixes característiques físiques que els de l'Oller.

2.2.4. Legislació pel patrimoni industrial

Quelcom interessant a tenir en compte de cara a la materialització del projecte és la legislació dels elements patrimonials.

Com afirma Perarnau, J. (n.e.), arreu d'Europa han sorgit diverses iniciatives per legislar i protegir tot allò que es considera patrimoni, que fins a mitjans del segle XX no era considerat com a tal. Malgrat això, en el territori espanyol no existeix cap mena de legislació específica que reculli la

²⁷ Visualitzar tràiler del documental "Calç blanca, negro carbón" on es recopila en vídeo tot el procés de reconstrucció d'un forn de calç preindustrial, i el procés de producció tradicional de calç en el poble de Llutxent <<https://www.youtube.com/watch?v=6gsjOi4nYYg>> [Consulta: 2 maig 2019].

²⁸ Veure imatge dels Hornos de Cal del Charco a Puerto del Rosario dins l'annex del treball, pàgina 49.

²⁹ Veure imatge dels Hornos de Cal de Tuineje dins l'annex del treball, pàgina 49.

³⁰ Veure imatge dels Fornos de Cal de Paço de Arcos dins l'annex del treball, pàgina 49.

³¹ Veure imatge dels Forns de la Leiro l'annex del treball, pàgina 49.

singularitat d'aquesta tipologia de patrimoni, encara que existeixin diverses recomanacions provinents del Consell d'Europa i del Consell de Ministres de la Unió Europea.

D'aquesta mateixa manera, tampoc existeix cap legislació catalana específica pel patrimoni industrial. Per tant, es podria dir que el patrimoni industrial és un buit legal.

La legislació amb què es regeix els elements patrimonials és la legislació bàsica de patrimoni que és la llei catalana 9/93 de patrimoni cultural català. Aquesta abasta tot el que és considerat patrimoni. Si ens fixem amb l'article 18 del capítol 3 del reglament, podrem trobar-hi l'única referència al patrimoni industrial present en tota la llei. En aquesta es diu que el patrimoni científic, tècnic i industrial moble forma part del patrimoni cultural català³².

En alguns àmbits del patrimoni s'han desenvolupat lleis o reglaments específics, com la d'arqueologia del 2002 o la llei de museus del 2001, però en cap cas se n'ha fet una exclusiva pel patrimoni industrial³³.

L'única normativa exclusiva sobre el patrimoni industrial és la generada pel Museu de la Ciència i de la Tècnica (mNACTEC), el qual té competències legals amb el patrimoni industrial de Catalunya, no directes però. Només amb els elements que formen part de la seva xarxa. Per tant, i en aquest cas en concret, no té competència sobre els Forns de Calç de l'Oller³⁴.

L'única protecció de què disposen els Forns, deixant de banda les relacionades amb la legislació bàsica del patrimoni català, és la proporcionada per la seva consideració com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL), atorgada el 27 de juny del 2018³⁵.

2.3. Objectius del projecte

2.3.1. Plantejament del projecte

El projecte que es planteja en aquest treball gira entorn de dues grans línies d'actuació que de mica en mica he anat introduint en els apartats anteriors. Per una banda es proposa la restauració dels Forns de Calç de l'Oller a causa del seu avançat estat d'abandonament, el qual

³² Consultar enllaç al DOGC amb la llei catalana de patrimoni per més informació sobre aquesta: <https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/arxius_i_gestio_documental/07_marc_normatiu/static_file/llei_09_1993.pdf> [Consulta: 11 juny 2019].

³³ Consultar enllaç al DOGC amb la llei catalana de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic: <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=276664&language=ca_ES> [Consulta: 11 juny 2019]. I la llei catalana sobre els museus: <<https://www.diba.cat/documents/99058/6813451/Decret+232-2001+de+Personal+de+Museus.pdf/633ad687-c9aa-4e9e-8f22-2e81ca9f04c3>> [Consulta: 11 juny 2019].

³⁴ Consultar enllaç al llistat del mNACTEC <<https://mnactec.cat/150elements/index.php/presentacio/>> [Consulta: 11 juny 2019].

³⁵ Consultar resolució de l'atorgació de la protecció BCIL, dins l'annex del treball, pàgina 50.

l'ha malmès de gravetat. I d'altra banda es proposa una museïtzació posterior de l'espai dels Forns per tal de posar en valor aquest element patrimonial del municipi.

Els Forns de Calç són l'element desencadenant per explicar la història dels darrers 100 anys del municipi, i per aquesta raó és necessari obrir-los al públic i utilitzar-los per narrar i difondre la història local tant a la seva ciutadania com als turistes que aquest pugui acollir.

Lligat amb aquesta última idea, la proposta de projecte dels Forns ve motivada per l'objectiu de diversificar i enriquir la funcionalitat del barri de l'Oller i la zona de l'Abella dins el conjunt del municipi. Culminant d'aquesta manera, el projecte emprès dins els plans estratègics de desenvolupament local per l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles des de l'any 2008³⁶.

Així doncs, i a tall d'hipòtesis de treball, aquest projecte ha de suposar una oportunitat brillant per l'administració pública, per iniciar un procés de valorització del patrimoni històric local com no s'havia fet mai, a la vegada que suposi una gran oportunitat per potenciar el desenvolupament local en clau econòmica, social i cultural, de la zona de l'Abella, i en general, de tot el municipi de Sant Martí de Centelles.

Tanmateix, i de forma complementària d'aquesta hipòtesi principal, amb aquest projecte m'agradaria donar resposta a diversos interrogants en clau local, com per exemple:

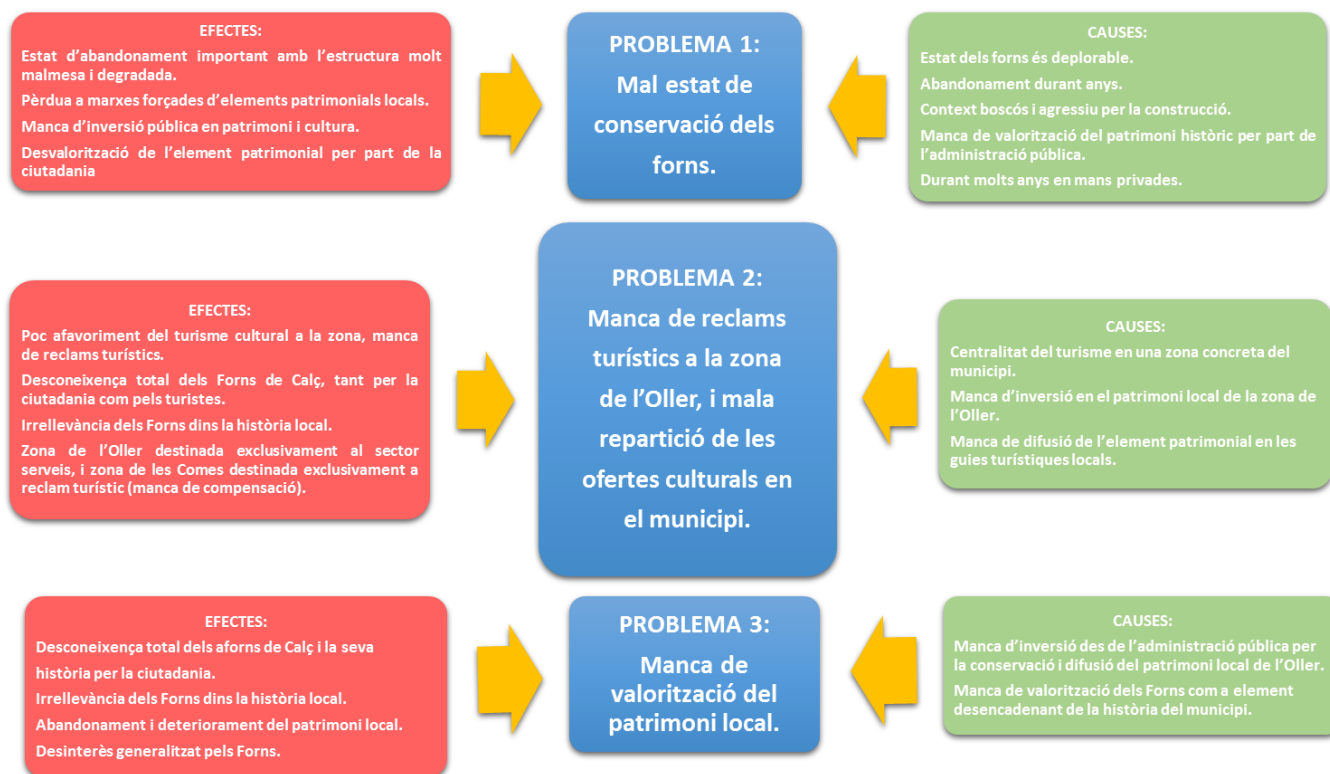
- La posada en valor dels forns suposarà la culminació dels plans de desenvolupament local iniciats l'any 2008?
- El projecte dels Forns afavorirà el turisme cultural en el municipi?
- Provocarà un desenvolupament econòmic, i en conseqüència, una repercussió econòmica positiva pel poble?
- Despertarà un interès pel patrimoni històric local per part de la seva ciutadania?

De ben segur, moltes d'aquestes preguntes no les podré respondre en aquesta fase actual del projecte, ja que aquest encara no s'ha materialitzat. Però de cara a un futur seran qüestions que s'haurà de tenir en compte.

2.3.2. Problemes que cal resoldre

El projecte dels Forns de Calç ve motivat per un conjunt de problemes que he anat introduint al llarg del treball. En total n'he distingit 3 com a fonamentals, els quals els detallo a continuació juntament amb l'arbre de problemes.

³⁶ En el següent apartat: Restauració i museïtzació dels Forns de Calç de l'Oller, s'exposarà de forma més extensa cada un dels objectius del projecte.

1. Mal estat de conservació dels forns³⁷. Actualment, l'estat dels forns és deplorable. A causa de l'espai boscos on es troba i al seu abandonament durant anys, ha crescut gran quantitat de malesa que ha acabat engolint totalment la construcció, fins al punt de malmetre-la. Exemple d'això és una alzina que ha crescut en una de les parets i ha desfet un part del mur. De la mateixa manera, la placa commemorativa dels Fets de l'Oller presenta un cert mal estat de conservació. Malgrat els diversos manteniments de sanejament realitzats per la brigada municipal de l'Ajuntament, any rere any, el seu estat de conservació és cada vegada pitjor.
2. Manca de reclams turístics a la zona de l'Oller, i en conseqüència a la zona de l'Abella. Mala repartició de les ofertes culturals en el municipi. A causa de la particular geografia del municipi, la qual el divideix en dues parts fonamentals (Les Comes i l'Abella), propicia que la repartició de serveis i reclams turístics estiguin repartits de forma desigual. Mentre que bona part del reclam turístic se centra en el sector de les Comes, amb el Castell de Sant Martí i la ruta literària de Màrius Torres, l'altra part, la de l'Abella, queda pràcticament restringida al sector serveis. Així doncs, l'oportunitat de poder potenciar aquest element patrimonial en el sector de l'Abella, podria propiciar l'auge del turisme en aquest sector del poble.

³⁷ Podreu consultar l'arbre de problemes amb millor qualitat i amb lletra més gran a l'annex, pàgina 51.

3. Manca de valorització del patrimoni local. Possible manca de valorització del patrimoni local per part de la seva ciutadania, com a causa de la manca de coneixements històrics o per la manca d'interès de l'administració de preservar alguns dels seus elements patrimonials com ho són els Forns. A la vegada que també hi manca una conscienciació, educació i difusió en clau cultural sobre la importància del patrimoni local i la seva memòria històrica.

2.3.3. Restauració i museïtzació dels Forns de Calç de l'Oller

Davant dels problemes plantejats, el projecte s'enfoca a trobar una solució d'aquestes problemàtiques. Així doncs, i com ja he anunciat, es treballarà a partir de dos grans objectius que a continuació detallaré:

- **OBJECTIU 1: Restauració dels Forns de Calç de l'Oller.**

Aquesta primera fase del projecte, molt més tècnica, consisteix a realitzar una actuació que inclogui un primer sanejament del conjunt (terra i vegetació), la consolidació de parts malmeses, la instal·lació de mesures de seguretat, la rehabilitació de la capelleta dedicada als fets de 1936, la recuperació de les boques dels forns, a la vegada que el forn auxiliar i les tres xemeneies interiors. D'aquesta manera, s'aconseguirà adequar els complex, fent-lo accessible i deixant-lo preparat per la segona fase del projecte relacionada amb la museïtzació.

- **OBJECTIU 2: Museïtzació dels Forns de Calç de l'Oller.**

Segona fase del projecte caracteritzada per una proposta museística del conjunt. Aquesta consistirà en la instal·lació de senyalètica interpretativa, marcant un itinerari perimetral que posi en relació els forns amb el seu entorn immediat (singularment, la pedrera original i el complex poliesportiu de l'Oller, situat en les immediacions i construït l'any 1931 en l'emplaçament de la fàbrica de calç, que cessà la seva activitat aquell mateix any). Complementàriament, es crearà un apartat web al perfil institucional municipal www.santmarticentelles.cat, com es fa amb la resta d'elements patrimonials locals rehabilitats i/o posats en valor.

Amb l'assoliment d'aquestes dues grans línies s'aconseguirà donar resposta a les altres problemàtiques identificades com són la manca de reclams turístics a la zona de l'Oller i la repartició desigual de les ofertes culturals al municipi, a la vegada que la manca de valorització del patrimoni local, que configuren els objectius més transcendents del projecte.

Així doncs, aquest projecte suposa una oportunitat brillant per afavorir el tarannà i el desenvolupament local que durant tant de temps ha necessitat el municipi de Sant Martí de Centelles.

3. Justificació i viabilitat del projecte

3.1. Anàlisi DAFO

Davant la meua proposta de projecte, considero molt interessant per aquest, poder realitzar una anàlisi DAFO des del punt de vista intern, on es detallin i comentin les debilitats i fortalezes, i des del punt de vista extern, on es tinguin en compte les amenaces i les oportunitats. Així doncs, aquest és l'anàlisi DAFO que he realitzat:

CARACTERÍSTIQUES INTERNES	CARACTERÍSTIQUES EXTERNES
<p style="text-align: center;">DEBILITATS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projecte museístic molt limitat. • Major despesa econòmica per l'Ajuntament i nova partida pressupostària. • Manca de finançament privat. • Dependència de tercers per materialitzar el projecte. • Poc interès de la ciutadania pel patrimoni local. 	<p style="text-align: center;">AMENACES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Els canvis polítics podrien alterar l'esdevenir del projecte. • No aconseguir una afluència de públic, ni un reclam turístic. • Seguir amb la funcionalitat i rols dels barris. • Discrepància de la ciutadania per la inversió econòmica municipal pel projecte. • No aconseguir tenir el projecte finalitzat dins els marcs temporals.
<p style="text-align: center;">FORTALESES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organigrama ja establert. • Equip humà amb experiència professional. • Disponibilitat dels espais on es durà a terme el projecte. • Implicació per part de l'administració pública. • Recurs patrimonial atractiu i important per la història del municipi. • Motivació del projecte per part del govern municipal. 	<p style="text-align: center;">OPORTUNITATS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primera museïtzació a nivell autonòmic d'un forn de calç industrial. • Suport institucional al projecte. • Trencar el rol dels barris en el municipi. • Potenciar l'interès pel patrimoni local entre la seva ciutadania i oportunitat per posar-lo en valor. • Augment de turisme i repercussió positiva a nivell econòmic. • Projecció exterior del municipi.

Debilitats

- Projecte museístic molt limitat, ja que no es tracta d'una museïtzació molt complexa, sinó que aquesta girarà entorn de l'exposició d'informació i continguts aprofitant l'estructura dels forns, mitjançant plafons i fent visitable una part d'aquests. Seria molt interessant poder ampliar el projecte museístic i fer un espai d'interpretació més ampli, amb un compendi d'activitats vinculades a aquest, com per exemple visites guiades o una demostració de la fabricació de calç en directe.
- Major despesa econòmica per l'Ajuntament i una nova partida pressupostària. És evident que un projecte com aquest implica una despesa que haurà de sufragar l'Ajuntament mitjançant una partida pressupostària nova, ja que la titularitat i direcció del projecte és de l'administració pública i no d'una entitat privada.

- Manca de finançament privat, ja que el projecte està dissenyat i dirigit per l'administració pública local.
- Dependència de tercers per materialitzar el projecte. Es requerirà un compendi de professionals per materialitzar el projecte. Estem parlant de dissenyadors, proveïdors de senyalètica, empreses constructores, entre d'altres.
- Poc interès de la ciutadania per la seva cultura i patrimoni local. Això posa en perill la recepció i repercussió que pugui tenir l'acceptació del projecte.

Fortaleses

- L'organigrama del conjunt del projecte està molt assentat i establert, quelcom que facilitarà molt tots els tràmits i la posada en marxa d'aquest últim.
- Es disposa d'un molt bon equipament humà amb experiència professional. Per una part el gestor cultural que dirigirà i supervisarà tot el desenvolupament del projecte, i d'altra banda tot l'equip tècnic que materialitzarà el projecte.
- Es disposa de l'espai on es durà a terme el projecte, ja que els forns i l'espai on es troben són de propietat pública, adquirits per l'Ajuntament.
- L'administració pública és la promotora, gestora i coordinadora del projecte. Això agilita la presa de decisions sobre el projecte, ja que no hi ha cap entitat privada codirectora.
- Els forns són un recurs patrimonial molt atractiu, tant en aspecte físic com en el seu aspecte històric, ja que és una peça essencial de patrimoni ordinari que ens dóna molta informació sobre la història local i el desenvolupament del municipi.
- El govern municipal està encoratjat amb el projecte, tant per la repercussió econòmica que pot suposar la museïtzació dels forns com per l'oportunitat brillant de posar en valor el patrimoni local. Val la pena destacar que en ser les eleccions el maig del 2019, hi ha un cert interès a aconseguir un determinat ressò entre la ciutadania sobre la bona praxi del govern municipal actual.

Amenaces

- Els canvis polítics podrien alterar l'esdevenir del projecte, ja que passades les eleccions municipals del maig del 2019, el nou govern que es formi pot rebutjar la posada en marxa del projecte³⁸.

³⁸ Malgrat haver sigut ja les eleccions municipals, i tot i no haver-hi hagut alteracions en el govern local, aquest era una de les principals amenaces del projecte, i per aquesta raó l'he volgut fer constar aquí.

- No aconseguir la suficient aflluència de públic, ni aconseguir que els forns actuïn com a reclam turístic pel municipi. En conseqüència, que no hi hagi una repercussió econòmica positiva.
- Seguir amb la funcionalitat i rols dels barris del municipi després de la materialització del projecte, de manera que la zona de l'Oller segueixi estant destinada únicament a serveis i la de les Comes únicament com a reclam turístic.
- Discrepància i desacord per part de la ciutadania en la inversió econòmica municipal destinada al projecte. Potser despesa massa alta o fins i tot innecessària.
- No aconseguir tenir el projecte finalitzat dins els marcs temporals establerts, o fins i tot sobrepassar la partida pressupostària establerta per aquest.

Oportunitats

- Primera museïtzació en l'àmbit autonòmic d'un forn de calç industrial d'aquestes dimensions. Es tracta d'un projecte cultural i patrimonial totalment exclusiu en el municipi, i pioner en el conjunt de pobles de l'entorn que configuren la Vall del Congost (Centelles, Sant Martí de Centelles, Tagamanent, Figaró i La Garriga). Oportunitat brillant per situar el municipi dins el mapa de patrimoni industrial de Catalunya.
- Possibilitat extraordinària per rebre suport institucional públic al projecte, tant des de la Diputació de Barcelona com de la Generalitat de Catalunya. O d'entitats autònomes com el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC), entre d'altres.
- Trencar amb els rols dels barris ja esmentats anteriorment. Brindant una oportunitat extraordinària a la zona de l'Oller per esdevenir un reclam turístic.
- Foment de l'interès del conjunt de la població per la seva cultura i patrimoni local, a la vegada que aconseguir posar en valor aquest patrimoni local.
- Augmentar el turisme al municipi i que això impliqui una repercussió econòmica positiva pels negocis del poble i noves oportunitats per la seva ciutadania.
- Situar el municipi de Sant Martí dins els mapes i aconseguir una projecció exterior d'aquest.

3.2. Justificació de la viabilitat del projecte

Un cop plantejada la matriu DAFO i havent analitzat les seves característiques principals a nivell intern i extern, considero interessant analitzar la viabilitat del projecte dels Forns de Calç de l'Oller i justificar per què el projecte serà capaç de resoldre els problemes que puguin sorgir fins a assolir-lo.

Com he explicat anteriorment, els Forns de Calç es troben en un estat força avançat de deteriorament i abandonament. Davant d'aquest greu problema és més que necessària una inversió pública per restaurar la construcció, la qual serà sufragada per l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles amb el suport de la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya.

L'Ajuntament en ser propietari dels Forns i de l'espai on estan situats, disposa de total llibertat per poder actuar sobre aquests i fer-ne la deguda restauració i posterior museïtzació. Així doncs, no hi ha cap problema legal per poder posar en marxa el projecte.

Per tant, la primera actuació dels Forns queda coberta a nivell pressupostari, on actuarà un compendi de professionals de diversos àmbits per poder sanejar l'espai i fer-hi les intervencions necessàries.

Juntament amb aquesta primera fase, també tenim la proposta de museïtzació quelcom necessària per a la difusió de l'espai i la seva posterior posada en valor. Nodrint l'espai amb aquesta intervenció museística no hi ha d'haver cap problema per assolir els reptes proposats. Sobretot tenint en compte que els Forns de l'Oller poden esdevenir els primers forns de calç industrials museïtzats de tot Catalunya.

En aquesta línia, val la pena destacar la importància que pot assumir el projecte de cara a despertar l'interès pel patrimoni local de la ciutadania de Sant Martí. Amb aconseguir fer visitables els Forns i fer-ne extensible la seva història podem aconseguir que els habitants del poble adoptin una major consciència de "poble" i uns nous valors, potser més comunals, que entronquin la seva identitat com a ciutadans i veïns.

Tanmateix, amb la materialització del projecte es podria cercar una repercussió econòmica bastant més positiva pel municipi. Aportant un nou compendi de turistes i visitants al poble que generin una despesa major en els serveis actuals. D'aquesta manera, es podria obrir un nou ventall de possibilitats i ofertes econòmiques per la ciutadania. A la vegada que també es podria trencar definitivament amb el rol de barris que tant ha castigat el municipi fins avui. Oferint una proposta patrimonial a aquest sector del poble on mancaven propostes d'aquest estil.

Així doncs, i en conclusió, aquest projecte resulta una oportunitat extraordinària per dinamitzar el municipi de Sant Martí de Centelles des de tots els àmbits possibles, i per tant, no s'ha de deixar escapar aquesta proposta patrimonial empresa per l'Ajuntament de Sant Martí, ja que aquesta pot suposar un total despertar pel poble.

4. Desenvolupament del projecte

4.1. Descripció del projecte

El projecte dels Forns de Calç, com he anunciat anteriorment, es durà a terme a partir de dues línies principals d'actuació diferents.

- La primera d'ella consisteix en una fase d'obra per restaurar els Forns, a causa del seu mal estat de conservació.
- La segona línia consistirà a desenvolupar una proposta museogràfica entorn la història de la producció de la calç a l'Oller. Aquesta anirà acompanyada de la proposta de memòria històrica dels Fets de l'Oller.

4.1.1. Restauració dels Forns

Aquesta primera fase, de caràcter tècnic, és quelcom la més prioritària de totes. Sense la rehabilitació de l'espai dels Forns seria totalment impossible crear-hi una proposta museogràfica entorn d'aquest. No només pel seu mal estat de preservació, sinó pel perill que suposaria pels seus visitants de patir un accident desafortunat.

Les patologies de més gravetat que presenta actualment la construcció, consisteixen en grans esquerdes verticals i despreniment de carreus de pedra de la façana principal de l'edifici, com a efecte del creixement de vegetació arbòria i la retirada poc acurada d'elements estructurals de l'antiga fàbrica l'any 1931³⁹.

Així doncs, aquesta fase consisteix a realitzar una actuació d'obra, que inclogui un primer sanejament del conjunt (terra i vegetació), la consolidació de parts malmeses, la instal·lació de mesures de seguretat, la rehabilitació de la "capella" dedicada als fets de 1936 on actualment només resta la placa, la recuperació les boques dels forns, a la vegada que el forn auxiliar annex i les tres xemeneies interiors. D'aquesta manera, s'aconseguirà adequar el complex, fent-lo accessible i deixant-lo preparat per la segona fase del projecte relacionada amb la museïtzació.

Per concretar tota aquesta actuació, s'ha presentat la proposta a concurs públic on s'ha escollit una empresa constructora per realitzar les obres (Embric Verd, SL.). Davant el pressupost d'obra disponible per part de l'Ajuntament, l'empresa ha proposat un conjunt de solucions a totes aquestes patologies i ha organitzat les tasques a partir de diverses fases⁴⁰:

³⁹ Consultar document detallat de totes les patologies del forn a l'Annex, pàgina 52-53.

⁴⁰ Consultar el document de pressupost proporcionat per l'empresa constructora Embric Verd, SL., on s'especifiquen cada una de les diverses tasques de l'obra. Veure annex, pàgina 54.

1. Primer de tot, es procedirà a l'eliminació de vegetació i arrels que han crescut al capdamunt i a les parets dels Forns, a la vegada que es retiraran elements de fusta i perfils d'acer ancorats a l'estructura. Això consistirà en un desbrossament amb maquinària i tasques manuals. A la vegada, també es durà a terme un moviment i/o desplaçament de terres i paviments granulars, que consistirà en una excavació de rebaix del terreny compacte, la creació d'un terraplenat i piconatge mecànic de compactació del sòl amb terres adequades, i una pavimentació de sauló de rampes sobre una capa geotèxtil, ja que amb els anys diverses parts del complex han quedat cobertes de terra i vegetació, com per exemple el forn auxiliar. Així doncs, amb aquesta primera actuació s'aconseguirà millorar la visibilitat i accessibilitat als Forns i als seus elements complementaris.
2. Un cop realitzada la primera fase, es procedirà a la consolidació dels murs, així com en el recosit de les esquerdes mitjançant tècniques i materials propis de la restauració monumental (reversibles, naturals, etc.), i la restitució d'elements perduts o malmesos. Aquestes tasques seran realitzades per un conservador i restaurador de béns culturals proporcionat per l'empresa constructora.
3. Finalment es procedirà a la col·locació de baranes i mesures de seguretat, sobretot a la part alta dels Forns on hi ha les xemeneies, ja que hi ha molt perill de caure a través d'una d'aquestes, o fins i tot de precipitar-se al buit des de les bores de la construcció. Aquesta fase anirà complementada amb la col·locació de mobiliari a l'entorn, com els bancs i il·luminació.

4.1.2. Proposta museogràfica

Finalitzada la primera fase de caràcter més tècnic, entrem a la segona fase de caràcter més pràctic i patrimonial. Tenint els Forns totalment adequats i accessibles, l'edifici es posarà en ús com a lloc visitable.

El pla d'usos de l'edifici preveu la visita lliure de l'exterior del monument i la visita guiada de l'interior de les boques dels forns i les xemeneies, juntament amb l'espai de memòria històrica dels Fets de l'Oller de l'any 1936. Aquesta decisió ha vingut fonamentada a partir de l'estudi de diversa bibliografia i consells proporcionats per la professora Maria Teresa Blanch i Bofill de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), experta en museologia i gestió del patrimoni⁴¹.

La proposta museogràfica que es té pensada pel projecte, atenent l'accés lliure que es tindrà a l'espai dels Forns, és la col·locació de senyalització interpretativa exterior, centrada en la història

⁴¹ Bibliografia proporcionada per Maria Teresa Blanch a través de diversos contactes via mail.

industrial municipal i la producció de la calç, com els Fets produïts durant la Guerra Civil a la zona de l'Oller, juntament amb l'existència d'un itinerari senyalitzat a través dels diversos espais dels Forns fins a la propera pedrera d'on s'extreia la matèria primera.

Cada un d'aquests punts aniran acompanyats d'un recurs expositiu, principalment un plafó, que contindrà informació històrica i tècnica sobre aquest, fotografies antigues i mapes.

Pel que fa a l'elaboració d'aquesta informació, ha sigut una tasca exclusiva del gestor cultural, en aquest cas, exclusivament meva. L'obtenció de la informació històrica s'ha fet per una banda, mitjançant la consulta de l'arxiu de l'antiga fàbrica de calç, localitzat a l'arxiu Oller, present en bona part a l'arxiu municipal i al mas Oller. D'aquí s'ha pogut obtenir també el compendi fotogràfic. I per altra banda, mitjançant la consulta de llibres d'història local on destaquen particularment les obres de Francesc Roma i Jaume Oliver⁴². Quant a la informació de caràcter més tècnic, s'ha utilitzat diversos recursos i bibliografia proporcionada principalment pel Museu de la Ciència i la Tècnica (mNACTEC)⁴³. Finalment, per l'elaboració gràfica dels mapes s'ha utilitzat la base cartogràfica de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC), amb dades obtingudes sobre el terreny mitjançant treball de camp.

Els punts senyalitzats del recorregut seran els següents⁴⁴:

- **Espai patrimonial dels Forns de Calç de l'Oller.** Punt de caràcter introductor i on s'explica la cronologia dels Forns, el seu context històric, la descripció física i funcional de què trobem en aquest espai i la justificació del seu emplaçament en aquest punt del municipi.
- **Procés tècnic de producció de calç.** Explicació detallada del procés de producció de calç i la funcionalitat i tipologies d'aquesta.
- **Espai memorial dels Fets de l'Oller 1936.** Narració de l'assassinat dels Sentias a la boca del forn i el posterior acte commemoratiu dels carlistes.
- **El Mas Oller i les piscines.** Referències històriques, contextualització i narració de la família Sentias i la seva relació amb l'Oller, juntament amb les activitats econòmiques que amb els anys van anar transformant aquesta part del poble.
- **El forn de calç auxiliar i la producció preindustrial de la calç.** Explicació de la funcionalitat d'aquest forn annexat als altres, a la vegada que l'exposició tècnica dels forns de calç preindustrials.

⁴² Cita bibliogràfica del material i dels arxius a la bibliografia del treball.

⁴³ Consultar apartat de bibliografia del treball.

⁴⁴ Consultar a l'annex la informació que acompanyarà cada plafó i els llocs on aniran, pàgina 55-56.

- **La pedrera.** Context geològic de l'entorn i importància de la pedra calcària en la producció de la calç.
- **La vida dels calciners.** Narració de les tasques dels calciners, les fonts d'obtenció de matèria primera i identificació de les seves cabanes dins el bosc.

A nivell més tècnic i referent a la materialització d'aquests plafons, s'ha de destacar la col·laboració en aquesta tasca de diversos professionals. Per una banda, l'equip de disseny (Viti.cat), els quals s'encarreguen de l'edició de la informació dels plafons i la combinació amb les fotografies i material gràfic. I d'altra banda, el proveïdor de senyalètica (Musear.es) que s'encarreguen de proporcionar els plafons i recursos expositius més adequats per cada context⁴⁵. Ambdues empreses col·laboren conjuntament en el projecte per poder materialitzar a la perfecció l'encàrrec que els hi hem formulat.

Complementàriament, a la proposta museística dels plafons, es crearà un apartat web al perfil institucional municipal de l'Ajuntament (www.santmarticentelles.cat), com es fa amb la resta d'elements patrimonials locals rehabilitats i/o posats en valor⁴⁶. Tanmateix, he treballat en la creació d'un tríptic informatiu que es trobarà disponible tant a l'Ajuntament com en el punt d'informació, on de forma abreviada es presenta l'espai patrimonial dels Forns de l'Oller⁴⁷.

Finalment, i de cara a un futur, s'està treballant en la creació d'un itinerari del patrimoni industrial de Sant Martí de Centelles i la incorporació dels Forns de Calç de l'Oller dins un itinerari complementari de llocs de la memòria de la Guerra Civil i la resistència antifranquista, ja existent, d'abast supramunicipal⁴⁸. Ara bé, malgrat estar treballant en aquestes dues propostes, s'ha de dir que aquestes no formen part fonamental del projecte que tenim entre mans, simplement ho he volgut fer constar aquí com a futures línies d'actuació per un altre projecte o extensió d'aquest mateix.

4.1.3. Memòria històrica

Davant la proposta de rehabilitació de l'espai memorial on afusellaren els Sentias l'any 1936, es va pensar amb quina proposta de memòria històrica seria la més adequada en aquest cas. Es tenia molt clar que la proposta havia de ser necessàriament apolítica. Així que actuant com a gestor cultural vaig recercar propostes de monuments de memòria històrica que s'havien realitzat arreu, a mode referència.

⁴⁵ Veure proposta de disseny dels plafons i la senyalètica a l'annex pàgina 57.

⁴⁶ Veure proposta de l'apartat web, consultar annex pàgina 57.

⁴⁷ Consultar proposta de tríptic a l'annex, pàgina 58.

⁴⁸ Veure tríptic informatiu de la ruta. Annex, pàgina 58.

Entre les diverses propostes em va cridar l'atenció el conjunt escultòric creat per Francisco Cedenilla Carrasco al Mirador de la Memoria al Valle del Jerte (Extremadura), el Memorial to the Victims of Communism de Praga (República Txeca), o fins i tot, l'African-American Monument, Savannah de River Street (USA)⁴⁹. La idea que el memorial es materialitzés en forma de persona podria ser molt potent de cara al públic.

No es tractava de realitzar un encàrrec a un escultor, sinó realitzar una proposta personal que es pogués realitzar de forma senzilla i econòmica. Així doncs, vaig començar a treballar amb aquesta proposta, i ràpidament vaig tenir una idea influenciada arrel de la proposta museística del 1714 realitzada a l'església de Sant Sebastià de Santa Eulàlia de Riuprimer (Osona)⁵⁰, on a partir de simples siluetes de persones, a mida real, fetes amb una planxa de ferro s'aconseguia un resultat molt òptim.

En aquesta línia, vaig estar pensant quines siluetes volia representar. Així que arran d'una fotografia de l'arxiu Oller, vaig decidir que havien de ser la de les víctimes dels Fets de l'Oller. El pare agafat de la mà dels seus dos fills petits. A la vegada, vaig tenir molt clar el lloc on havia d'estar col·locada la figura, dins la boca dels forns on foren assassinats.⁵¹

El resultat podria ser quelcom colpidor, a la vegada que estaria interpel·lant al visitant directament, recordant-li gràficament que just en aquell punt succeí aquest tràgic episodi.

Complementàriament al monument. En aquest espai mateix, s'hi col·locaria l'antiga placa commemorativa apolítica que va realitzar l'Ajuntament en substitució de la placa col·locada pels carlistes un cop finalitzada la Guerra Civil. Aquesta, a la vegada, aniria col·locada a la paret lateral de la boca, juntament amb el plafó corresponent de la proposta museística dissenyada per aquest projecte.

Per materialitzar aquesta proposta es requeriria altra vegada de la cooperació de diversos professionals. Per una banda, l'empresa de disseny (Viti.cat) perquè s'encarregués de dissenyar les siluetes a partir de la fotografia de l'arxiu. D'altra banda, el proveïdor de senyalètica (Musear.es) que s'encarregaria de materialitzar la proposta amb ferro.

4.1.4. Inauguració

La posada en marxa d'aquests dos eixos del projecte es veurà indubtablement afavorida per l'existència en l'entorn immediat dels Forns, d'equipaments municipals molt freqüentats com

⁴⁹ Veure imatge de les 3 propostes de referència. Annex, pàgina 59.

⁵⁰ Veure monument 1714 de l'església de Sant Sebastià. Annex, pàgina 59.

⁵¹ Veure proposta de memòria històrica. Annex, pàgina 59.

ho és la pista poliesportiva de l'Oller, el punt d'informació turístic municipal i el bar restaurant de la pista poliesportiva, l'aparcament per a vehicles just al davant mateix dels Forns, el jaciment arqueològic medieval visitable del Pla de Sant Julià (malgrat estar en procés d'excavació arqueològica) i el futur emplaçament de l'escola municipal de Sant Martí de Centelles.

L'última proposta per aquest projecte gira entorn la seva inauguració. Mitjançant una subvenció de la Diputació de Barcelona obtinguda en el marc d'aquest projecte, es vol dur a terme un taller de producció de calç de forma tradicional a l'espai dels Forns.

L'objectiu d'aquesta proposta és apropar al visitant, sigui local o foraster, a la pràctica de produir calç d'una forma molt més dinàmica i participativa. On a partir d'uns monitors especialistes que prèviament haurem contractat, la gent que ho vulgui podrà participar en el procés de fabricació. El taller està programat exclusivament per aquest dia inaugural, ara bé, si això esdevé un èxit, i si el pressupost ho permet, possiblement es repetirà en futures ocasions.

Avui dia, malgrat tenir la partida pressupostària per sufragar els costos del taller, aquesta idea no ha anat més enllà d'una simple proposta. Estem buscant possibles candidats per realitzar el taller, i per aquesta raó no es pot concretar més sobre aquest.

4.2. Requisits i recursos necessaris

Els treballs de gestió cultural per aquest projecte s'han desenvolupat en contextos, entorns i equips humans molt diferenciats. Per una banda, tenim les tasques de creació i producció del projecte, i per una altra les tasques de materialització i posada en marxa.

Com ja he mencionat anteriorment, aquest projecte es planteja l'any 2008 entre els membres del govern municipal de l'Ajuntament de Sant Martí. Concretament, el tècnic de projectes i cultura és l'encarregat d'exposar-lo a l'equip de govern. Anys després, quan s'ha pogut iniciar el projecte finalment, el mateix tècnic decideix contractar un gestor cultural per coproduir el projecte, en aquest cas, m'ha contractat a mi.

Mentre el tècnic s'encarrega de la part més administrativa del projecte: contractes, factures, subvencions, etc. El gestor cultural s'encarrega de la part més pràctica i funcional de buscar professional de diversos àmbits per materialitzar les propostes, de dissenyar una proposta museística, de redacció dels continguts a partir del material històric conservat als arxius, etc.

La comunicació entre gestor cultural i tècnic és d'una enorme importància pel projecte, ja que ambdues tasques i procediments s'han de complementar per fer-los efectius. Aquesta qüestió és quelcom molt àgil i fàcil, ja que ambdós professionals comparteixen despatx i

permanentment estan comunicats. A diferència d'altres projectes, les diverses propostes que plantegin seran debatudes al moment i el control serà constant.

Quant a la comunicació interna de l'Ajuntament, aquesta passa per diverses fases. Aquí el tècnic és l'interlocutor del projecte, i aquest és l'encarregat de comunicar i proposar les decisions, bé al regidor de cultura, o bé a la Junta de Govern. Tanmateix, el tècnic serà l'encarregat de la comunicació externa amb els mitjans de comunicació i amb la ciutadania.

Per a la realització d'aquesta fase prèvia a la materialització del projecte, serà totalment imprescindible alguns requisits tècnics, d'infraestructura i recursos humans que ja he anat apuntant, aquests són:

Requisits tècnics	Requisits d'infraestructura	Recursos humans
Ordinador connexió web	Ajuntament	Gestor cultural
Impressora	Despatx tècnic cultura	Tècnic de gestió i cultura
Telèfon	Sala de reunions	Regidor cultura
Material oficina	Arxius Oller i Municipal	Membres Junta de Govern

Un cop finalitzada les tasques de creació i producció, entrarem a la fase de materialització i posada en marxa del projecte. Aquí tenim un canvi força notable quant a requisits i recursos. Per una banda seguim comptant amb la presència del gestor cultural i el tècnic de cultura, encarregats de gestionar el projecte. Ara bé, en aquesta fase cobren protagonisme els diversos col·laboradors professionals.

Per una banda tenim l'empresa constructora encarregada de dur a terme la primera fase del projecte de restauració dels Forns de Calç, i l'empresa de disseny i el proveïdor de senyalètica per la segona fase de museïtzació⁵². La comunicació amb aquests funcionarà de la mateixa manera que en la fase anterior, mitjançant el contacte telefònic, correu electrònic, o fins i tot entrevistes a l'Ajuntament o en el negoci.

Després de la materialització final del projecte i la seva posada en marxa es requerirà una empresa encarregada de dur a terme el taller de producció de calç el dia de la inauguració⁵³. Al ser una activitat de caràcter puntual, la comunicació entre aquest i l'Ajuntament es realitzarà mitjançant el gestor cultural i el tècnic de cultural, de la mateixa manera que s'ha dut a terme amb els col·laboradors professionals.

⁵² Consultar apartats anteriors per conèixer els noms d'aquestes empreses.

⁵³ A dia d'avui encara no hem contractat a cap empresa per fer el taller. Malgrat tot, l'estem buscant.

D'altra banda, es requerirà la brigada municipal d'obres, la qual serà l'encarregada del manteniment de l'espai patrimonial. Aquests, al dependre de l'Ajuntament, no requereixen cap altre requisit i plataforma de comunicació que no sigui la que ja tenen establerta.

Ara bé, referent al punt d'informació i al guia turístic, es requerirà un seguiment i es prendran un conjunt de mesures de control. Una bona praxi seria la realització de reunions entre els encarregats d'aquest espai informatiu, a la vegada que els responsables de les visites guiades amb el tècnic de cultura per avaluar el funcionament i/o realitzar canvis d'estratègies per satisfer les necessitats del públic o per solucionar qualsevol conflicte que pugui apareixer en el context de l'espai patrimonial.

Així doncs, i per recapitular una mica en aquesta darrera fase de posada en marxa del projecte, serà totalment imprescindible alguns requisits tècnics, d'infraestructura i recursos humans que ja he anat apuntant, aquests són:

Requisits tècnics	Requisits d'infraestructura	Recursos humans
Ordinador connexió web	Ajuntament	Gestor i tècnic cultural
Material taller de calç	Punt d'Informació	Col·laboradors professionals
Telèfon	Magatzem brigada d'obres	Brigada municipal
Material guies turístics	Espai patrimonial dels Forns	Guies i personal oficina turisme

4.3. Pressupost del projecte i gestió econòmica i financera

Per poder materialitzar els plans estratègics iniciats l'any 2008 per l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles, es necessitava un pressupost considerable que no es podia sufragar en aquell moment. Arran d'això, el projecte quedà interromput fins a l'any 2018, moment on el tècnic de cultura descobreix una convocatòria de subvenció promocionada per l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultura (OSIC) a la web de la Generalitat de Catalunya i en el Departament de Cultura. La finalitat de la subvenció és per promoure l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural.

Aprofitant que l'any 2017 es va catalogar els Forns de Calç de l'Oller com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL)⁵⁴. Decideix presentar-se a la convocatòria, i s'encarrega d'elaborar un informe de la proposta del projecte per a la sol·licitud de la subvenció⁵⁵.

⁵⁴ Consultar apartats anteriors del treball per més informació sobre la protecció BCIL atorgada als Forns.

⁵⁵ Veure informe a l'annex, pàgina 60.

La subvenció sol·licitant podia ser de 8.000 a 200.000 €, sempre i quan la subvenció no fos superior al 70% del cost total de les obres. En el nostre cas vàrem sol·licitar el mínim possible, és a dir, 8.000€.

El tècnic s'encarrega de fer-li arribar a la secretària municipal, la qual ho eleva a la Junta de Govern local. En altres ajuntaments això funciona diferent, ja que el tècnic ho facilita al regidor de cultura i aquest és el que ho aporta a la Junta a tall de proposta de debat.

La Junta ho discuteix d'acord amb l'informe i aprova, si s'escau, la sol·licitud de la subvenció que presenta el tècnic, tot fent un pressupost d'aportació municipal si en la convocatòria s'escau com en aquest cas. Els fons municipals que es van aportar eren de 5.818,20€. Aquest informe va acompanyat, a vegades i si es disposa de més temps per treballar-ho, d'un petit projecte o memòria valorada feta per l'arquitecta municipal o del mateix tècnic. Des d'aquest moment la proposta del tècnic passa a ser una obligació per ell, ja que la Junta de Govern local ho demana.

Així doncs, en el nostre projecte, el tècnic va procedir a sol·licitar la subvenció⁵⁶, juntament amb els documents que en la convocatòria es requerien. En conseqüència, la secretaria signa la tramesa, ja que és una sol·licitud que en aquest cas implica el reconeixement d'una aportació de diners municipals.

Mentre no arriba la resposta a la sol·licitud de subvenció, es reserven els 5.818,20 € de cofinançament municipal. Un cop es rep la resposta, si és negativa, el projecte torna a quedar aturat, i en conseqüència els 5.818,20€ queden alliberats per altres coses. En aquest cas, però, la resposta de la Generalitat fou positiva.

Com que és una convocatòria amb unes condicions, també hi ha uns terminis que s'han de complir, com per exemple els d'execució o els de justificació de la despesa, entre d'altres. La subvenció que nosaltres tenim, ens permet desenvolupar el projecte fins a l'any 2021 com a màxim de temps. Ara bé, nosaltres ens hem compromès a finalitzar-lo l'octubre del 2019, coincidint amb les Jornades Europees del Patrimoni. Tanmateix, podríem acabar l'obra aquest mateix any i esperar a l'any 2021 per justificar-la, ara bé, el nostre compromís és justificar-la, també, aquest any mateix. Així rebrem més ràpidament els diners de la subvenció.

En disposar de la subvenció el projecte es reprèn, i en aquest cas, s'inicia la primera fase d'obres amb la restauració i adequació dels Forns. La primera qüestió important és la tramitació de l'obra, la qual es regeix per la llei de contractes del sector públic. Aquest tràmit consisteix a fer l'encàrrec del projecte a un arquitecte que pot ser extern, o en el nostre cas l'arquitecte

⁵⁶ Veure document de sol·licitud. Annex, pàgina 60.

municipal, que s'encarrega de redactar el projecte d'obra. Aquest projecte s'aprova en Junta de Govern local, però també es podria fer per decret d'alcaldia, ja que la quantitat no supera els 50 mil euros.

A la Junta de Govern s'aprova el projecte i com marca la llei, es posa en exposició pública durant 15 dies per qualsevol discordança que pugui tenir algú⁵⁷. Un cop passat aquest termini, això passa d'aprovat provisionalment a aprovat definitivament.

Amb això, s'inicia el concurs municipal, que consisteix a publicitar el projecte amb el pressupost disponible, un total de 13.818,20€ amb la finalitat de trobar alguna empresa constructora que s'interessi pel projecte. Com que és un contracte menor pràcticament no fan falta clàusules. En el nostre cas vàrem rebre un total de 3 candidats.

Per poder escollir la constructora, normalment aquestes fan rebaixes en els costos dels materials o fins i tot ofereixen gratuïtament algun material (com bancs, enllumenat, etc.). En el nostre cas se'ls hi va fer saber que no hi havia voluntat d'estalviar ni un cèntim de la subvenció, ja que aquestes rebaixes de preu que ofereixen les constructores impliquen la utilització de material de menys qualitat. Així doncs, el desencadenant del concurs fou el que cada una d'elles oferien de més. Es va escollir finalment l'empresa Embric Verd SL., la qual oferia sufragar els costos d'un parell de plafons per la museïtzació.

Havent fet aquesta primera selecció del candidat, es torna a presentar la decisió a la Junta informant i justificant el perquè de l'elecció. Després que aquests ho validin, se li adjudica l'obra directament a aquesta constructora, i se'ls hi comunica als altres concursants que no han guanyat.

Els plafons que ofereix la constructora no hauran de ser dissenyats per ells, ja que amb això correríem el risc de tenir dues tipologies de plafons diferents. Davant d'això, la constructora només haurà de pagar el pressupost dels plafons, segons l'acordat en el seu pressupost, a l'empresa a qui nosaltres haurem encarregat el disseny i la producció.

Tanmateix, la constructora s'ha de comprometre a complir les condicions acordades. Mentre aquesta treballa en la restauració dels Forns, l'Ajuntament s'ha d'encarregar de fer la segona fase del projecte, la museïtzació. Així doncs, tant el tècnic de cultura com el gestor cultural han d'assegurar que les dues feines vagin avançant simultàniament i puguin estar enllestides per la data acordada.

⁵⁷ Veure document d'exposició. Annex, pàgina 61.

De la mateixa manera, l'arquitecte municipal, cada setmana, supervisarà les obres per confirmar que tot es faci correctament i segons l'acordat. Quan aquestes hagin acabat, aquest haurà de fer un certificat final d'obra i l'acte de recepció. Quan els dos documents estiguin signats, la secretaria ho confirmarà. A partir d'aquest moment, el constructor cobrarà el que estava estipulat en el contracte, i amb això l'Ajuntament conclourà l'obra.

Un cop es tenen els dos certificats, el tècnic fa una memòria explicativa dels treballs realitzats, on es posen en relació amb els procediments amb què s'havien compromès. Aportant fotografies d'abans i després de l'obra, i amb tota la informació referent a la justificació tècnica, signada, i la justificació econòmica, signada per la secretaria. Això s'envia al promotor de la subvenció, en aquest cas la Generalitat, i si aquests consideren que els resultats són correctes, t'ho comuniquen i et proporcionen els diners de la subvenció que s'havien sol·licitat. Si els resultats no fossin correctes, ens farien un requeriment d'esmena que s'hauria de respondre amb els nous resultats aplicats.

En el nostre cas, quan vàrem sol·licitar la subvenció, la Generalitat ens van fer una bestreta de 2.300€. Una bestreta consisteix a proporcionar una quantitat del total sol·licitat abans de la justificació dels resultats per tal de poder començar a iniciar els treballs amb més llibertat econòmica.

Ara bé, en el cas que no es justificués bé la subvenció, es gastés menys diners dels subvencionats o no es gastés res perquè l'alcalde finalment s'ha desdit del projecte, automàticament s'ha de renunciar a la subvenció com més aviat possible, ja que si et demores molt o no ho notifiques, t'apliquen una penalització que consisteix a retornar els diners subvencionats amb uns interessos del 20% del total.

Aprofitant que disposàvem d'aquesta subvenció de la Generalitat, i aprofitant que l'Ajuntament disposava del catàleg de serveis i activitats de la Diputació de Barcelona, el tècnic va veure que finançaven projectes de totes les àrees, i per tant, va veure que era una ocasió brillant per disposar de més subvenció pel projecte. Així doncs, ho va sol·licitar a la Diputació a partir de 3 línies diferents de subvencions complementàries per l'any 2019. Aquestes subvencions, de la mateixa manera que la proporcionada per la Generalitat, s'han de justificar degudament. Aquestes són:

- Una específica per activitats comercials i turístiques, per pagar la resta de recursos museístics. → 1.500€
- Una per la posada en valor de la memòria històrica amb el memorial dels Fets de l'Oller. → 1.100€

- Una per activitats etnològiques, que servirà per al taller de calç. → 1.350€

Així doncs, i en conclusió disposem d'un pressupost total de 17.768,20€ per a realitzar el conjunt del projecte dels Forns de Calç de l'Oller, provinents d'una subvenció de la Generalitat de Catalunya de 8.000€, una de la Diputació de Barcelona de 3950€ i un pressupost dels fons públic municipal de 5.818,20€. Aquestes xifres les podrem trobar resumides i detallades a la taula que adjunto a continuació.

Abans però, m'agradaria apuntar que de moment no podem citar altres fonts d'ingressos provinents del patrocini d'empreses i/o voluntariat, ja que fins al moment no hem tingut constància de cap aportació. Tanmateix, no puc parlar d'uns beneficis econòmics clars, ja que al ser un museu d'entrada lliure i gratuïta, com possiblement també ho seran les visites guiades (encara avui pendent de concretar), no s'esperen guanys econòmics directes, més enllà dels que es puguin generar a través de la venda d'algun producte de l'oficina de turisme. Per tant, no he trobat convenient exposar-ho en aquesta taula.

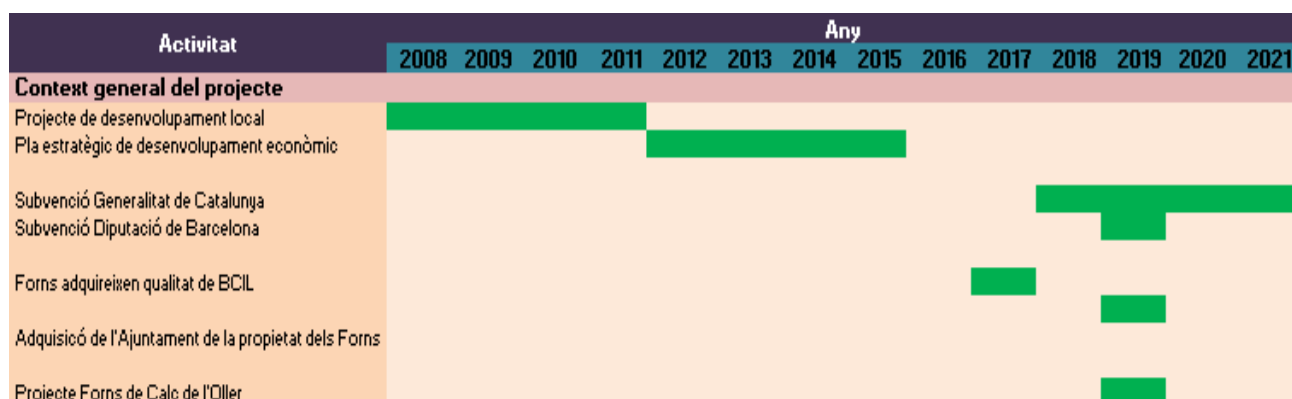
PRESSUPOST I SUBVENCIONS		
Promotor	Activitat/Finalitat	Quantitat
Generalitat de Catalunya		
Promoció a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural	Restauració forns de calç (obres)	8.000€
Diputació de Barcelona		
Comerç i turisme	Recursos museístics	1.500€
Memòria històrica	Creació memorial dels Fets de l'Oller	1.100€
Activitats etnològiques	Taller de producció de calç (inauguració)	1.350€
Ajuntament Sant Martí de Centelles		
Fons municipal	Complementari a la subvenció de la Generalitat.	5.818,20€
TOTAL		17.768,20€

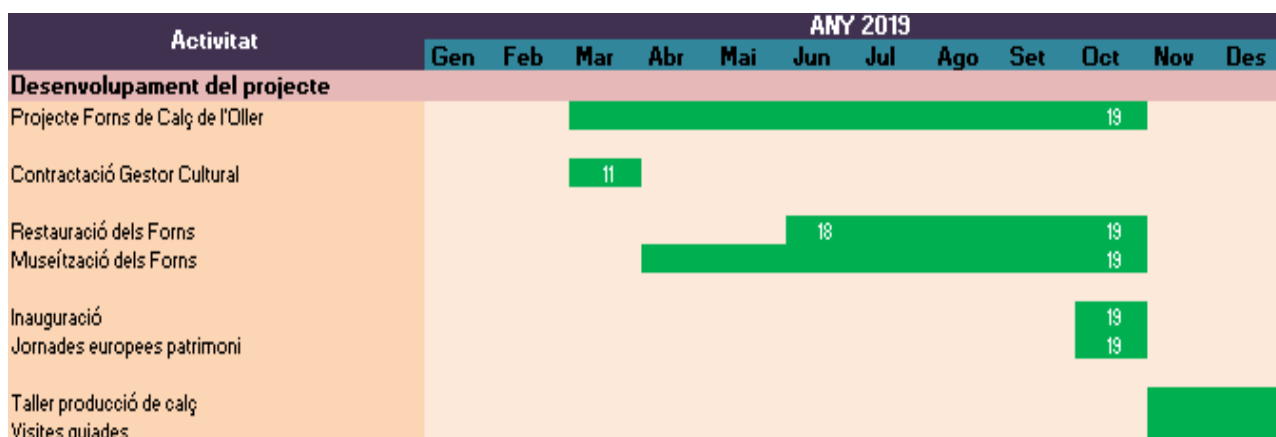
De la mateixa manera, avui dia, no dispo de les xifres totals de despeses, ja que el projecte està en procés, i per tant, només dispo de del pressupost de què dispoem per al projecte com a referència. Malgrat això, a la següent taula, adjunto el total de despeses orientatives que tenim comptabilitzades fins al moment. Aprofito també per comentar, que de moment, no tenim cap dèficit econòmic, ja que tot el que hem dissenyat es pot assumir amb el pressupost de què dispoem.

DESPESES		
Promotor	Activitat/Finalitat	Quantitat
Embric Verd SL. (constructora)		
Restauració i adequació de l'estructura dels Forns de Calç de l'Oller	Moviments de terres i paviments granulars	3.243,67€
	Consolidació de murs	1.076,88€
	Baranes i mobiliari	5.195,13€
	Senyalètica	900€
	Mesures de seguretat i salut	405€
TOTAL		10.820,68€
Viti (disseny)		
Disseny continguts dels recursos museístics dels Forns de l'Oller.	Contingut plafons/taules (informació + fotos)	1.500€
	Elaboració del tríptic	200€
	Disseny monument memorial	100€
TOTAL (orientatiu)		1.800€
Musear (senyalètica)		
Producció de senyalètica exterior per la zona dels Forns.	Memorial dels Fets de l'Oller	1.100€
	Senyalètica exterior plafons	897,52€
	Senyalètica exterior taules	1.800€
TOTAL (orientatiu)		3.797,52€
Empresa taller de calç		
Taller inauguració	Taller de producció de calç tradicional	1.350€
TOTAL (pendent de concretar)		1.350€
TOTAL		17.768,20€

4.4. Cronograma

En els cronogrames següent s'especifiquen les diferents tasques que s'han dut i s'estan duent a terme en aquest projecte. A la vegada que s'especifiquen totes aquelles que s'han de dur a terme imminentment fins a la materialització i posada en marxa del projecte. En el primer cronograma s'engloben totes les dates relacionades des de l'any 2008 fins a l'any 2021, i en el segon cronograma es mostren amb detall totes les dates referents a la restauració i museïtzació del projecte d'aquest any 2019.

4.5. Resultats esperats

Amb l'assoliment d'aquest projecte centrat en dues grans línies d'actuació com és la restauració i la museïtzació dels Forns de Calç de l'Oller, es vol aconseguir finalitzar els objectius plantejats l'any 2008 per l'ajuntament del municipi, en el pla de desenvolupament local, i en el pla estratègic de desenvolupament econòmic de l'any 2011, que persegueixen la dinamització i potenciament de les diverses zones del municipi.

Així doncs, a partir del projecte es buscava donar resposta a les problemàtiques mencionades amb anterioritat en el treball com són: la manca de reclams turístics a la zona de l'Oller i la repartició desigual de les ofertes culturals al municipi, a la vegada que la manca de valorització del patrimoni local.

Per tant, la presència dels Forns de Calç de l'Oller, com a nou equipament cultural i/o espai patrimonial local dins la zona de l'Abella s'ha de traduir com una gran oportunitat pel municipi des de la seva vessant econòmica, social i cultural.

Amb l'assoliment dels principals objectius del projecte, la posada en marxa d'aquest aporta un compendi de valors per la seva ciutadania o fins i tot noves propostes o oportunitats per al desenvolupament del municipi. Aquests són alguns d'ells:

Valor didàctic

- Coneixement sobre el procés tècnic de fabricació de la calç.
- Història de les transformacions socials i econòmiques del poble, vinculades al fenomen de l'estiueig de principis de segle XX.
- Història del capitalisme agrari i del caciquisme polític.
- Història del moviment obrer a la Vall del Congost.
- Història de la Guerra Civil 1936-1939.

Valor memorial

- Promoció dels valors democràtics i de la pau.
- Revisió crítica d'un episodi de la història contemporània de Sant Martí desconegut i/o amagat fins al moment.

Valors de desenvolupament local

- Creació d'un espai patrimonial en un sector en creixement del municipi, dotat d'equipaments turístics, educatius i comunitaris públics així com negocis privats lligats al turisme.
- Potenciació de la nova oficina de turisme de Sant Martí de Centelles
- Creació de sinergies amb altres llocs patrimonials propers, com el jaciment arqueològic medieval del Pla de Sant Julià o el conjunt parroquial de Sant Pere de Valldeneu.

5. Conclusions i Avaluació

Abans d'entrar a avaluar el projecte, considero molt rellevant avaluar el procés de producció d'aquest, des de la seva vessant més pràctica i tècnica, tenint en compte aspectes com l'organització i funcionament de l'equip, la planificació temporal i el pressupost. Aquest exercici ens servirà com a crítica personal, i com a referent a l'hora d'iniciar un altre projecte d'aquesta envergadura. Aquesta avaluació es podria fer responnent a un conjunt de preguntes com per exemple les següents:

- Hi ha hagut bona relació entre el tècnic de cultura i el gestor cultural?
- Ha sigut efectiva la comunicació interna i externa?
- El personal contractat ha estat eficient? Hi ha hagut algun malentès o desavinença?
- S'han assolit les tasques programades dins el temps i l'horari previst? I en conseqüència s'ha complert el cronograma establert?
- La distribució de tasques ha estat adequada? Hi ha hagut retards que hagin afectat la consecució d'altres tasques?
- En quina proporció s'ha utilitzat el capital econòmic pressupostat? La despesa ha estat superior, inferior o igual a la previsió econòmica? Hi ha hagut imprevistos econòmics (despeses no previstes)? S'han recuperat diners?

Després d'haver fet aquesta primera i necessària avaluació, considero necessari entrar a plantejar diverses formes d'avaluació més, que guarden relació amb la materialització del projecte i el seu tarannà després de la inauguració.

Primer de tot, és quelcom necessari tenir clars quins seran els indicadors que utilitzaré per avaluar el grau d'abast de la proposta cultural formulada en el projecte del Forns. Aquests indicadors o eines em permetran comprovar empíricament el compliment o la necessitat d'establir diverses reorientacions de cara a un futur i el rumb que haurà de tenir aquest perquè la proposta sigui un èxit.

Per tant, les eines que utilitzaré per avaluar el projecte seran:

- L'enquesta de resposta semioberta.
- L'observació participant.

Abans d'entrar a detallar el motiu de l'elecció d'aquestes dues tècniques, m'agradaria remarcar el fet que la proposta museística del projecte es caracteritza per una proposta de museu lliure i gratuït, on qualsevol persona pot accedir dins el recinte dels forns a visitar-los en qualsevol moment del dia. Amb això, vull destacar la dificultat de fer un seguiment constant del públic visitant.

Cert és que la meua proposta inclou, un taller de producció de calç durant el dia de la inauguració, i a la vegada, un conjunt de visites guiades que es duran a terme durant unes determinades hores i dies de la setmana. En aquests dos darrers aspectes, es podria emprar una altra metodologia d'avaluació, i aquesta podria ser sobretot de caràcter quantitatiu, avaluant diverses qüestions com:

- El volum de gent durant el dia, setmana, mes o any.
- La quantitat de visites guiades concertades.
- Nombre de persones que van participar de l'activitat de producció de calç.

Dit això, i tornant a les eines per avaluar el projecte en general, considero que la millor forma de dur a terme aquesta avaluació és mitjançant els estudis de públic.

La primera part de l'estudi, corresponent a l'enquesta de resposta semioberta⁵⁸, es durà a terme en el mateix espai dels Forns, pel personal de l'oficina de turisme, amb l'objectiu de captar les opinions i suggeriments dels visitants de l'equipament, siguin turistes o persones del municipi. Tanmateix, l'estudi també es durà a terme arreu del municipi, repartint diverses enquestes físiques en diversos espais públics, culturals o d'oci del poble (ajuntament, escola, CAP, bars i restaurants, comerços, etc.), on el ciutadà que vulgui la podrà respondre, i posteriorment

⁵⁸ Veure proposta d'enquesta a l'annex, pàgina 61.

dipositar a la bústia que acompanyarà el plec d'enquestes. A la vegada, l'enquesta també es podrà respondre en línia a través de la web institucional de l'Ajuntament de Sant Martí.

La segona part de l'estudi es realitzarà explícitament a l'espai dels Forns, per part del personal de l'oficina de turisme, durant els dies que es concretin. Des d'aquest es procedirà a avaluar la conducta dels diversos visitants, parant especial atenció a diverses qüestions com per exemple:

- En quins punts del recorregut museístic s'atura més la gent a visitar?
- Quant temps li dediquen a cada punt del recorregut els visitants?
- Es llegeixen els plafons informatius o els ignoren per complet?
- Quanta estona dediquen a visitar tot l'espai?
- Visiten tots els punts o n'obvien algun? Quins?
- Fan fotografies al llarg del recorregut?
- Visiten l'oficina de turisme abans o després de la visita al Forns?

D'aquestes eines d'avaluació s'espera que permetin realitzar una comparativa entre els resultats obtinguts i els resultats esperats. Tanmateix, el gestor cultural redactarà un informe valoratiu i justificatiu que servirà per analitzar i entendre el funcionament, desenvolupament i acollida que ha tingut el projecte, a la vegada que ens permetrà modificar-lo i millorar-lo si s'escau, de cara a un futur.

Per últim, i no per això menys important, també serà interessant adoptar com a eina d'avaluació, la influència mediàtica que pugui adquirir el projecte, materialitzat en el ressò que es faci en la premsa, a la vegada que el que es faci a les xarxes socials. Com més presència adopti el projecte en aquests mitjans més exitosa serà la proposta.

Havent fet aquest primer apartat d'avaluació, també és necessari comentar les conclusions que hem obtingut arran del projecte, les quals també ens permetran reformular o reorientar el projecte a mitjà i llarg termini, millorant la proposta de gestió.

D'entrada, amb l'assoliment de les dues línies del projecte, la de restauració i la de museïtzació dels Forns, podré concloure que s'hauran superat els objectius més tècnics del projecte, ara bé, de moment, no puc concloure res, ja que el projecte no s'ha materialitzat del tot, i en conseqüència no puc donar resposta als problemes específics, com són la manca de reclams turístics a la zona de l'Oller i la repartició desigual de les ofertes culturals al municipi, a la vegada que la manca de valorització del patrimoni local.

Ara bé, considero que aquest projecte té una importància cabdal pel tarannà del municipi. Amb l'assoliment del projecte es culmina, finalment, amb el conjunt de propostes dissenyades en els

plans estratègics de desenvolupament local, iniciats l'any 2008. I si tenim en compte tots els projectes que s'han dut a terme en el municipi fins avui, no puc fer més que interpretar que el projecte dels Forns serà tot un èxit pel desenvolupament cultural, social, econòmic i turístic de la zona de l'Abella i del municipi en general.

De cara a un futur, i tenint molt present els resultats que es poguessin obtenir de l'avaluació del projecte, caldria redissenyar i/o fer noves propostes d'activitats culturals a l'espai dels Forns per aprofitar més l'equipament. Ara bé, per fer-ho faria falta una nova partida pressupostaria i una nova línia de subvencions, ja que actualment, amb aquest projecte hem esgotat tot el pressupost de què disposàvem.

Per acabar, m'agradaria aportar una reflexió a tall de conclusions personals, i és que el projecte dels Forns de Calç de l'Oller ha sigut el primer projecte cultural on he treballat. Ho havia apuntat a la introducció del treball, i és que aquesta proposta de treball ha suposat un repte extraordinari i emocionant per la meva pròpia formació. Amb aquest he pogut treballar tots els coneixements adquirits al llarg del curs, a la vegada que m'he enriquit amb molts coneixements més.

Des d'aquí, us convido a visitar els Forns de Calç de l'Oller, una vegada estigui finalitzat el projecte. I de la mateixa manera, espero i desitjo que el pugueu gaudir tant com he gaudit jo fent-lo.

6. Bibliografia i Webgrafia

CACIS, (2019). “Centre d’art contemporani i sostenibilitat el forn de la calç”. Enllaç: <http://www.cacis.cat/>. Consulta: 2 maig 2019.

Canet, T., (2016). “Calç Blanca, Negro Carbón. Construcció d’un forn de calç a Llutxent”. [Vídeo]. Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=6gsjOi4nYYg>. Consulta: 2 maig 2019.

Catalunyamedieval.es, (2019). “Catalunya Medieval - Castells, Torres, Fortificacions i altres construccions. Castell de Centelles”. Enllaç: <https://www.catalunyamedieval.es/castell-de-centelles-sant-marti-de-centelles-osona/>. Consulta: 25 maig 2019.

Dever Restrepo, P. & Carrizosa, A., (n.e.). “Manual de museografia”. Divisió de museografia. Museo Nacional de Colombia. Enllaç: https://www.academia.edu/6345661/Manual_museografia. Consulta: 28 maig 2019.

Generalitat de Catalunya, (1993). “Llei 9/1993 del patrimoni cultural català, núm. 1807”. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. 11 d’octubre de 1993. Enllaç: https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/arxius_i_gestio_documental/07_marc_normatiu/static_file/llei_09_1993.pdf. Consulta: 11 juny 2019.

Generalitat de Catalunya, (2001). “Sobre el personal tècnic i directiu de museus, núm. 3471”. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. 12 de setembre de 2001. Enllaç: <https://www.diba.cat/documents/99058/6813451/Decret+232-2001+de+Personal+de+Museus.pdf/633ad687-c9aa-4e9e-8f22-2e81ca9f04c3>. Consulta: 11 juny 2019.

Generalitat de Catalunya, (2002). “Decret 78/2002 del reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic”. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. 5 de març del 2002. Enllaç: https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=276664&language=ca_ES. Consulta: 11 juny 2019.

Generalitat de Catalunya, (2019). “Castell de Centelles”. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya. Enllaç: <http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/FitxaGeneral?index=0&consulta=MSUxK2Nhc3RlbgWgc2FudCBtYXJ0w60gY2VudGVsbGVzJTlrLTEL&codi=1695>. Consulta: 14 maig 2019.

Generalitat de Catalunya, (2019). “Fons europeus a Catalunya”. Departament d’Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència. Afers de la Unió Europea. Enllaç: http://exteriors.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/afers_exteriors/ue/fons_europeus/. Consulta: 15 maig 2019.

Generalitat de Catalunya, (2019). “Forns de Calç l’Oller”. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya. Enllaç: <http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=20115&consulta=MCUyKzQzMTQ4MiU=&codi=34170>. Consulta: 15 maig 2019.

Gutiérrez Ayuso, A., (2015). “Arqueología y arquitectura industrial tradicional. Los hornos de cal y teja de Magacela (siglos XVI-XX)”. Diputación de Badajoz.

icc.cat, (2019). “Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya”. Enllaç: <http://www.icc.cat/vissir3/>. Consulta: 24 juny 2019.

Idescat.cat, (2019). “El municipi en xifres. Sant Martí de Centelles”. Enllaç: <https://www.idescat.cat/emex/?id=082248>. Consulta: 11 maig 2019.

Mnactec, (2019). “Mapa del patrimoni industrial de Catalunya, 150 elements imprescindibles”. Enllaç: <https://mnactec.cat/150elements/index.php/presentacio/>. Consulta: 11 juny 2019.

Mnactec, (2019). “Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya”. Enllaç: <https://mnactec.cat/>. Consulta: 2 maig 2019.

Montserrat, D., (2017). *"Horno de cal con restaurante incluido"*. Enllaç: <https://www.canarias7.es/siete-islas/fuerteventura/horno-de-cal-con-restaurante-incluido-IB1773965>. Consulta: 2 maig 2019.

Muñoz Jiménez, J. M. & Schnell Quiertant, P., (2007). *"Hornos de cal en Vegas de Matute (Segovia). El conjunto de Zancao, siglos XVI-XVIII"*. Junta de Castilla y León.

Musear.es, (2019). "Elementos de interpretación del patrimonio". Enllaç: <http://musear.es/>. Consulta: 10 maig 2019.

Oliver i Bruy, J., (2010). *"El castell de Sant Martí, o dels Centelles, abans de ser castell reial (segles IX-XIV)"*. Publicat a: Monografies del Montseny, volum 25.

Oliver i Bruy, J., (2019). *"Entrevista presencial al tècnic de cultura de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles"*. Realitzada a l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles. Data: 12 Juny 2019.

Perarnau i Llorens, J., (n.e.). *"Legislación y recuperación del patrimonio industrial en España"*. Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. Enllaç: <https://www.mnactec.cat/cdd/B2%20-%20Legislacion%20y%20recuperacion%20del%20patrimonio%20industrial.pdf>. Consulta: 11 juny 2019.

Portes del Montseny, (2010). *"Modernisme al gust. Un tast de patrimoni a les portes del Montseny"*. Consorci de Promoció Turística Portes del Montseny. Enllaç: http://osonaturisme.cat/pdfs/itineraris_en_cotxe/itinerari_modernisme_al_gust_a_portes_de_l_montseny.pdf. Consulta: 15 maig 2019.

Roma i Casanovas, F., (2013). *"La guerra oblidada a l'Alt Congost (1936-1950)"*. Editorial Bubok. Aventura literària.

Roma i Casanovas, F., (2015). *"Notes de la recerca sobre l'Alt Congost entre 1936 i 1950, una societat en guerra"*, Ponències-Revista del Centre d'Estudis de Granollers, 19, 2015, p. 177.

Roma i Casanovas, F., (2015). *"Patrimoni existencial de Castellcir, Castellterçol i Sant Martí de Centelles"*. Editorial Bubok. Aventura literària.

Roma i Casanovas, F., (2017). *"Patrimoni existencial de la Catalunya rural"*. Cossetània Edicions, col·lecció El Tinter.

Santmarticentelles.cat, (2019). *"6 elements del patrimoni local s'incorporen al Catàleg del Patrimoni Cultural Català"*. Enllaç: <http://www.santmarticentelles.cat/actualitat/noticies/2018/07/30/6-elements-del-patrimoni-local-entren-en-el-cataleg-del-patrimoni-cultural-catala>. Consulta: 13 juny 2019.

Santacana i Mestre, J. & Martín Piñol, C., (2010). *"Manual de museografia interactiva"*. Colecció: Biblioteconomia y Administración Cultural. Enllaç: https://www.academia.edu/23399025/Manual_de_Museografia_Interactiva. Consulta: 28 maig 2019.

Santmarticentelles.cat, (2019). *"El terme municipal - Ajuntament de Sant Martí de Centelles"*. Enllaç: <http://www.santmarticentelles.cat/el-municipi/sant-marti-de-centelles/el-terme-municipal>. Consulta: 11 maig 2019.

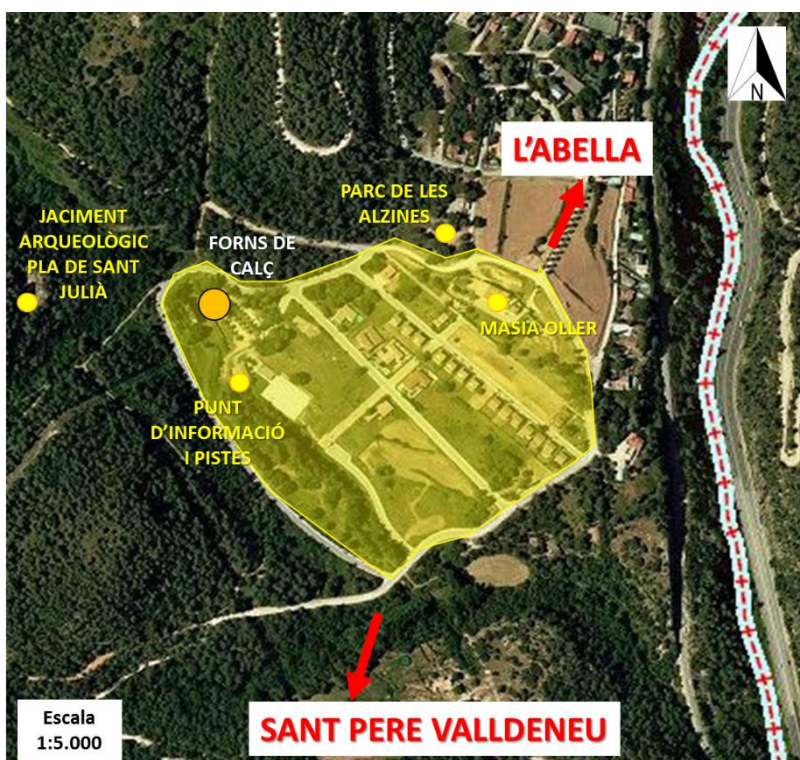
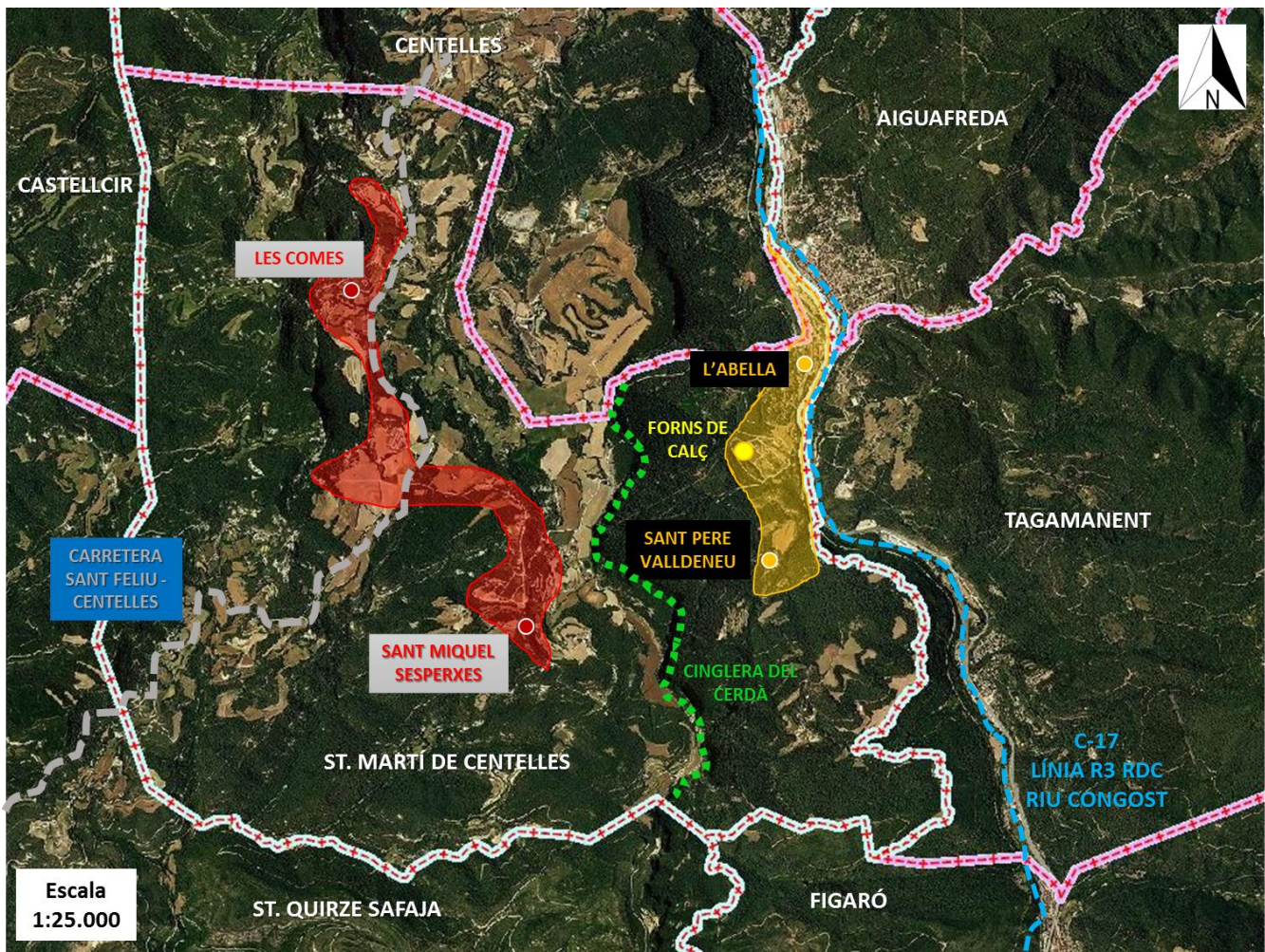
Tubau i Garcia, A., (1999). *"Moliners, calciners i pouaters: un passeig per la Cubelles preindustrial"*. Ajuntament de Cubelles. Institut d'Estudis Penedesencs.

Varis, (1944-1976). *"Manuscrits i informes oficials"*. Disponibles a l'Arxiu Municipal de Sant Martí de Centelles.

Varis, (1890-1989). *"Manuscrits i informes oficials"*. Disponibles a l'Arxiu Sentias, localitzat al mas Oller de Sant Martí de Centelles.

Viti.cat, (2019). *"Agència de publicitat i disseny"*. Enllaç: <https://www.viti.cat/>. Consulta: 15 juny 2019.

7. Annex

(A dalt)

Mapa d'elaboració pròpia, a partir d'una base cartogràfica de l'ICC (<http://www.icc.cat>), del terme municipal de Sant Martí de Centelles. Hi podem veure els límits municipals, les principals vies de comunicació, els dos nuclis poblacions, i la cinglera del Cerdà que separa el municipi en dos.

(Al costat)

Mapa d'elaboració pròpia, a partir d'una base cartogràfica de l'ICC (<http://www.icc.cat>), de la zona de l'Oller. Hi podem veure la ubicació dels Fornos, i els diversos equipaments de l'entorn.

Fotografies pròpies del jaciment arqueològic del Pla de Sant Julià. Els treballs arqueològics en el Pla de Sant Julià foren realitzats durant els 2016 i 2017. Malgrat poder-se visitar lliurement, el jaciment es troba en procés d'excavació, amb una nova campanya arqueològica programada pel mes de juliol de 2019.

(A l'esquerra)

Fotografia actual de la façana sud i principal del mas Oller. Actualment no és visitable de forma lliure. Des de l'Abella només és visible la façana nord. Font: <http://coneixercatalunya.blogspot.com/> Consulta: 22 juny 2019.

(A la dreta)

Fotografia realitzada entre 1916 i 1937 per Frederic Flos i Gibernau, on podem veure un ferrocarril de la línia Barcelona-Vic i al fons algunes de les torres modernistes de l'eixample d'estiueig del barri de l'Oller. Font: <http://mdc1.csuc.cat/> Consulta: 22 juny 2019.

Fotografia del panteó de la família Sentias al cementiri de Sant Pere de Valldeneu.

Font: <https://www.naciodigital.cat/> Consulta: 23 juny 2019.

Fotografia de principis de segle XX, on es veu la fàbrica de calç de l'Oller en tot el seu esplendor. Al fons a l'esquerra veiem sobresortir l'edifici dels forns, únic element conservat de tota la fàbrica, a l'actualitat.
Font: Arxiu Municipal.

Fotografies realitzades entre el 1916 i el 1937 per Frederic Flos i Gibernau, on podem veure les piscines de l'Oller en ple funcionament durant el transcurs d'una competició de natació (foto inferior).

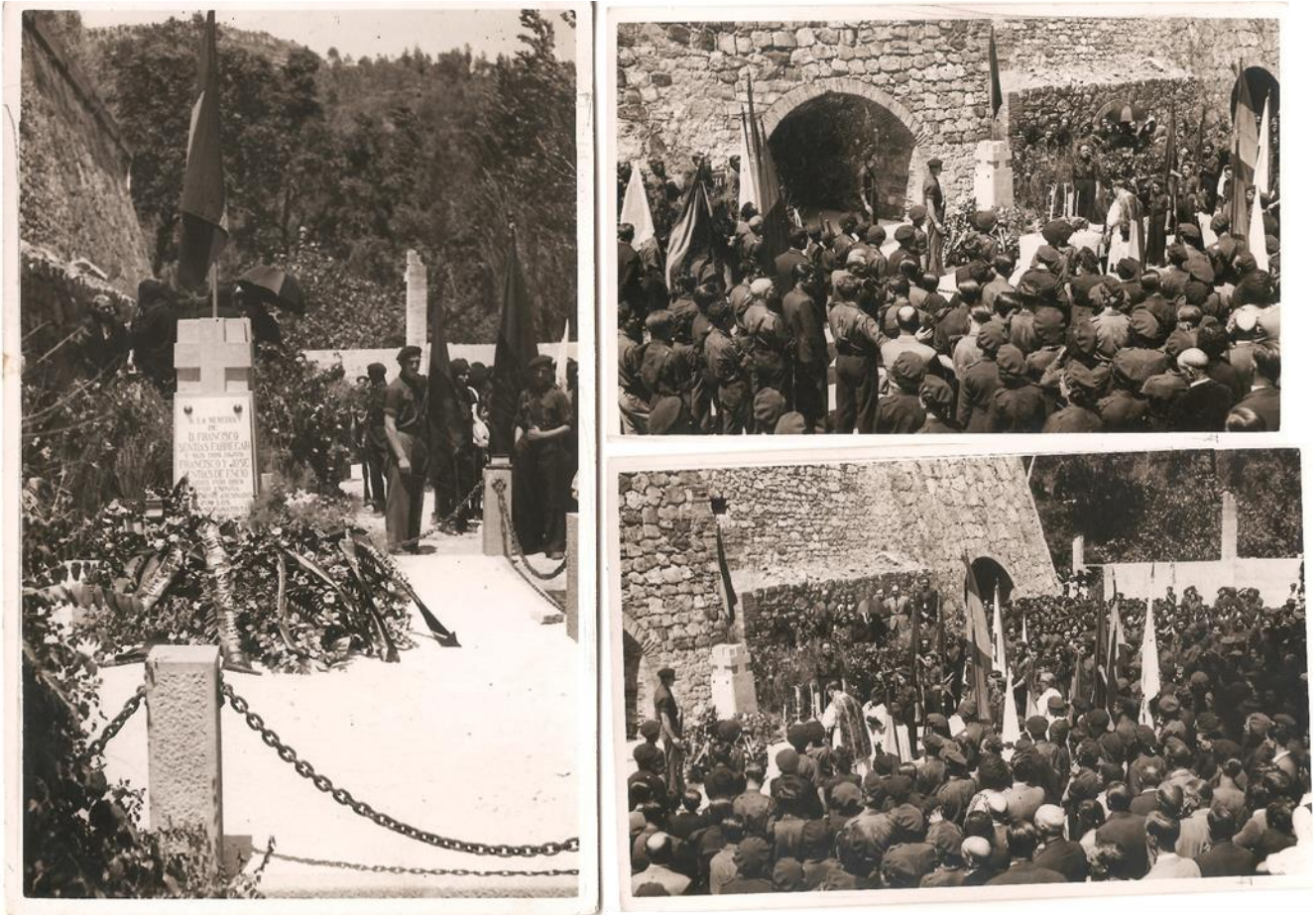
Destaca la importància de les instal·lacions amb la gran afluència de públic que aquesta tenia, omplint de gom a gom tota l'esplanada d'aparcament on antigament havia estat ubicada la fàbrica (foto superior).

Font: <http://mdc1.csuc.cat/>

Consulta: 22 juny 2019.

“Al mateix temps, a l'Abella es formà un comitè, per membres forasters de la CNT-FAI i de president el ‘sanguinari’ Tortosa. Van requisar la torre de Sant Jaume, van establir-hi el comitè i van obligar en Miquel Mallorques a exercir de xofer al servei del comitè. Seguidament, milicians del comitè juntament amb en Tortosa anaren a visitar els propietaris de les masies de Sant Martí i els exigiren el pagament de l'impost revolucionari per tal de pagar la setmanada dels membres del comitè [entre altres la del mateix Soldevila, que els feia de xofer], amb l'amenaça que podrien ser detinguts si es negaven a pagar (...) Al cap d'un parell de dies, es presentaren a la masia de l'Oller i demanaren a en Francisco Sentias de pagar el dit import, assegurantli que estés tranquil ja que tant ell com la família estarien protegits pel comitè. En Sentias es va equivocar; el que havia d'haver fet aquella mateixa nit era sortir de la masia amb la família a camuflar-se en algun lloc desconegut. Tant és així que aquella mateixa nit, membres del comitè, amb en Tortosa, arribaren a la masia on trobaren les dues portes tancades, van pujar a la teulada, tiraren una bomba de mà i van entrar a la casa. I davant la senyora Nati, assassinaren en Sentias i els seus dos fills grans, en Francesc i en Josep. Els tragueren fora de la masia, els lligaren darrere el cotxe i els arrossegaren fins al pla de la piscina, davant de la fàbrica de calç, on deixaren els cossos abandonats. A la masia van quedar la senyora Nati, la filla i en Julio, que tenia deu anys. A l'endemà, unes persones amigues traslladaren els tres cossos al cementiri de Valldaneu on foren enterrats”.

Relat dels fets de l'Oller per una persona implicada. Hi ha discrepàncies històriques sobre el lloc on assassinaren els Sentias, o en el Mas Oller o a la boca dels Forns. Font: F. Roma, “Notes de la recerca sobre l'Alt Congost entre 1936 i 1950, una societat en guerra”, Ponències-Revista del Centre d'Estudis de Granollers, 19, 2015, p. 177.

Fotografies de l'acte commemoratiu dels Senties, encapçalat per les tropes carlistes, davant els Forns de Calç. En elles s'hi pot veure un monument memorial, que anys més tard fou retirat per l'Ajuntament.

Font: Arxiu Municipal.

Placa en recordança dels Sentias que foren assassinats durant la Guerra Civil, ubicada dins una de les boques dels Forns. Aquesta placa fou creada per l'Ajuntament, després de retirar el monument memorial, eliminant així qualsevol connotació partidista.

Font: <https://indretsoblidats.wordpress.com/> Consulta: 23 juny 2019.

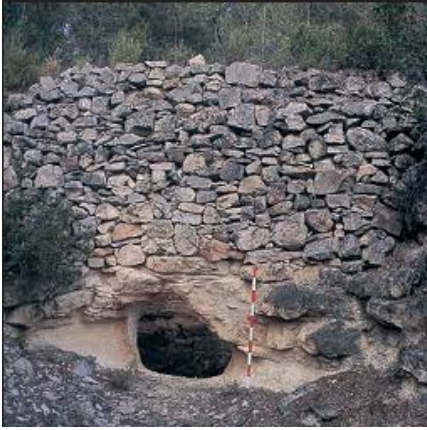

Fotografia pròpia on s'observa l'estat actual d'abandonament dels Forns de Calç de l'Oller.

Fotografia del Castell de Sant Martí de Centelles.

Font: <https://ajuntament.barcelona.cat/> Consulta: 23 juny 2019.

Fotografia d'un forn de calç preindustrial de les Garrigues.

Font: <http://www.lleidatur.com/>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Çalç de Calders (Moianès).

Font: <https://www.naciodigital.cat/>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Calç del Zanco a Vegas de Matute (Segovia)

Font:

<http://www.vegasmatute.es>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Calç de Magacela (Extremadura)

Font: <https://ca.wikiloc.com/>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Çalç del Charco a Puerto del Rosario (Fuerteventura)

Font: <http://www.noticiasfuerteventura.com>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Çalç de Tuineje (Fuerteventura).

Font: <https://www.tuineje.es/>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Çalç de Paço de Arcos (Portugal).

Font: <https://www.minube.com/>

Consulta: 23 juny 2019

Fotografia del Forn de Çalç de la Leiro (Tagamanent).

Font: <https://www.google.com/maps>

Consulta: 23 juny 2019

DOCUMENT CERT PLE	ORIGEN CULTURA	REVISIÓ 1558-00001-2018
Lodi Segur de Verificació: 79315986-046-431c-81ff-47c730679ed4 Origen: Administració Identificador document original: ES_L01081000_2018_1810575 Data d'impressió: 27/07/2018 16:59:25 Pàgina 1 de 2		
SIGNATURES 1.- TCAT P Jaume Manau Terrés - DN 37677829E (Secretari), 28/06/2018 11:00		

Consell Comarcal d'Osona

Jaume Manau i Terrés, secretari del Consell Comarcal d'Osona,

CERTIFICO:

Que el Ple Comarcal en sessió ordinària celebrada el dia 27 de juny de 2018 adoptà, entre altres, l'acord següent:

"3.- DECLARACIÓ DE DIVERSOS IMMOBLES DE ST. MARTÍ DE CENTELLES COM A BENS CULTURALS D'INTERÈS LOCAL

Fets i antecedents

L'Ajuntament de St. Martí de Centelles en data 9 de febrer de 2018 va presentar al Consell Comarcal d'Osona un acord de la Junta de Govern Local, mitjançant la qual sol·licitaven que el Consell Comarcal d'Osona iniciés l'expedient per a la declaració com a béns cultural d'interès local de varis immobles ubicats al seu municipi, per així ser inclosos en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català.

Aquests immobles són els següents:

- Conjunt parroquial de Sant Pere de Valldeneu
- Conjunt parroquial de Sant Martí de Centelles
- Forns de calç de l'Oller
- Jaciment arqueològic del Pla de Sant Julià
- Creu del pou
- Dipòsit d'aigua de la RENFE

En data 9 de març de 2018 es va reclamar a l'Ajuntament de St. Martí de Centelles la presentació de l'informe d'un tècnic en patrimoni cultural, d'acord amb l'article 17 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català., el qual va ser aportat el dia 21 de març de 2018.

Tota la documentació presentada ha estat revisada i es considera suficient per a poder proposar la declaració de bé cultural d'interès local.

Fonaments de dret

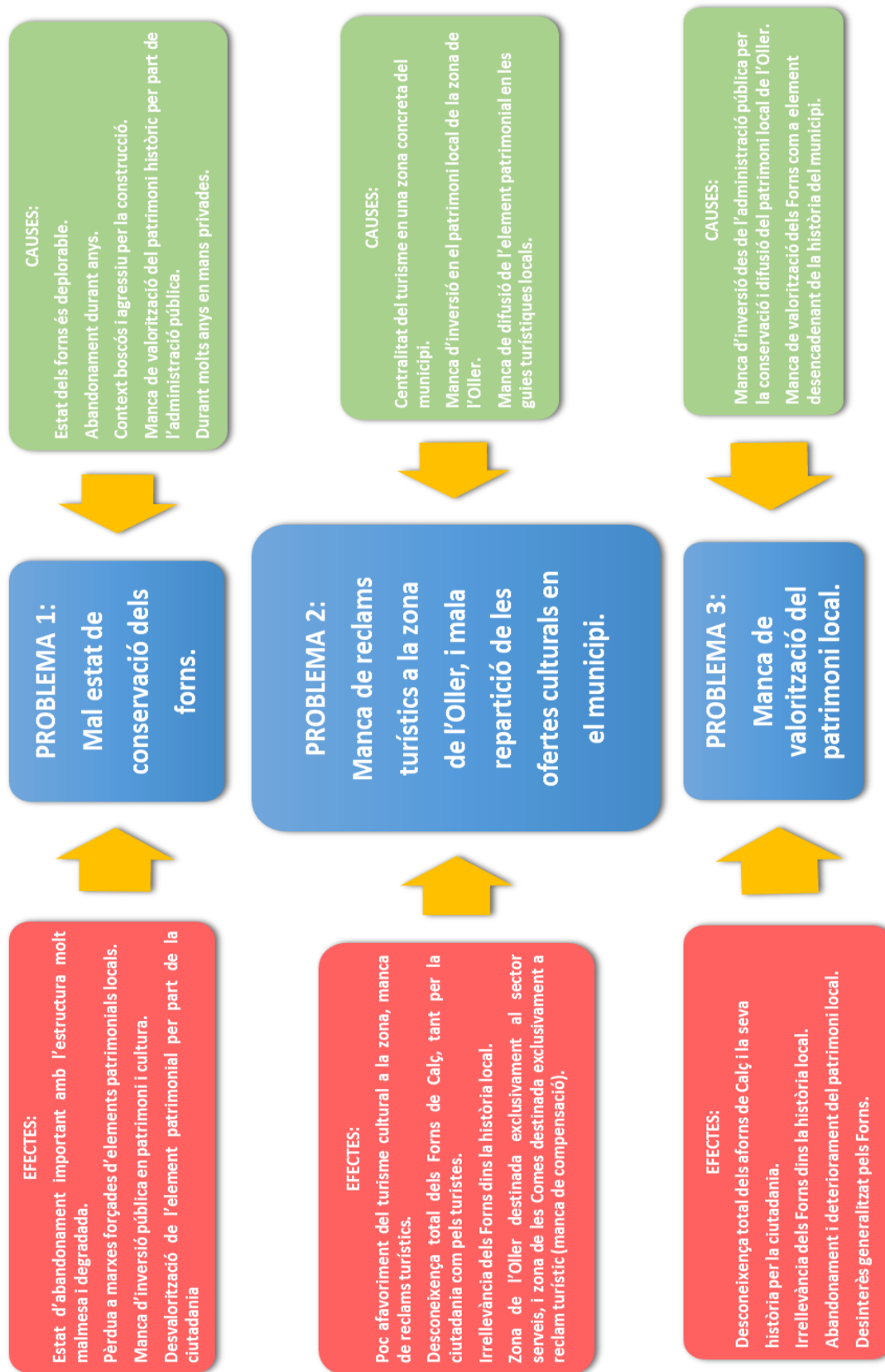
La competència per declarar un bé cultural d'interès local correspon al Ple del Consell Comarcal, quan es tracta d'un bé situat en un municipi de fins a cinc mil habitants com és el present cas, d'acord amb l'article 17 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.

Per unanimitat s'acorda:

Edifici El Svore
 C. de l'Historiador Ramon d'Abadal i de Vinyals, 5. 3r pla
 08500 Vic
 Tel. 93 883 22 12
 inform@ccosona.cat
 www.ccosona.cat

CONSELL COMARCAL D'OSONA
 Aquest document té una còpia autèntica del document electrònic original.

Document digital en la data que consta en la signatura electrònica, verificable a www.ccosona.cat

Arbre de problemes.

Detall de totes les patologies dels Forns.

<p>DIAGNOSI Presència de vegetació a la part superior del forn i a la façana inclinada de les portes dels forns</p>	
<p>SOLUCIÓ PROPOSTA 1-Tala d'arbres encastats en la façana 2-Tala d'arbres de la part superior dels forns 3-Neteja de l'herba sobre la boca central 4-Extreure els dos taulons de fusta</p>	
<p>MITJANS MATERIALS Cordes i aressos Serra mecànica</p>	

<p>DIAGNOSI Ancoratge d'un perfil laminat encastat a la façana del talús de la cara nord.</p>	
<p>SOLUCIÓ PROPOSTA Extracció del perfil d'acer. Cal treure la pedra fins a extreure la part d'acer encastada al mur. Tornar a reposar la pedra extreta mb morter de ciment i rejuntar.</p>	
<p>MITJANS MATERIALS Escala i arnes</p>	

<p>DIAGNOSI Esquerda de dimensions notables a la cantonada nord-est del forn Manca de peces de rajol als brancals de les boques i de les cantoneres en general</p>	
<p>SOLUCIÓ PROPOSTA Reparació de l'esquerda Reparació del brancal de les boques i cantoneres boca central</p>	
	

<p>DIAGNOSI Presència de vegetació als arbotants de sobre del torrent</p>	
<p>SOLUCIÓ PROPOSTA - Neteja de l'heura . - Arrencada manual - tirar mataherbes</p>	
<p>MITJANS MATERIALS Escala, arnés, eines de podar i de jardineria en general</p>	

<p>DIAGNOSI Tapia dels forats dels xemeneies dels forns</p>	
<p>SOLUCIÓ PROPOSTA Excavar les terres del vol d'una xememeis fins a fer visible el fumeral. Senyalètica indicativa indicant les tres xemeneies</p>	
	
	

<p>DIAGNOSI Colgament del petit forn de calç Arrels i heures entre les parets de pedra seca</p>	
<p>SOLUCIÓ PROPOSTA Neteja i esbroçada Barana de fusta per formalitzar el forat del fumeral</p>	

Pressupost d'Embric Verd, SL., on s'especifiquen cada una de les diverses tasques de l'obra.

PRESSUPOST

Data: 11/12/18

Pág.: 1

NUM.	CODI	UA	DESCRIPCIÓ	PREU	AMIDAMENT	IMPORT
1	E2213422	m3	Excavació per a rebaix en terreny compacte (SPT 20-50), realitzada amb pala excavadora i càrrega directa sobre camió (P - 6)	4,99	13,500	67,37
2	E225177A	m3	Terraplenat i piconatge mecànics amb terres adequades, en tongades de fins a 25 cm, amb una compactació del 90% del PM (P - 7)	3,25	13,500	43,88
3	E225R00F	m2	Repàs i piconatge d'esplanada, amb una compactació del 95% del PM (P - 8)	1,11	120,000	133,20
4	01PS1	m2	Paviment de sauló de rampes, e:12cm sobre capa geotèxtil i reblert compactat al 95% próctor (P - 1)	12,56	112,500	1.413,00
5	JAR00001	m2	Desbrossament de parets de maçoneria i neteja de restes vegetals, amb mitjans manuals, mitjançant eines manuals de tall. Inclosa retirada d'elements de fusta i perfils d'acer ancorats. (P - 10)	4,10	215,000	881,50
6	E21R1160	u	Tala controlada directa d'arbre < 6 m d'alçària, deixant la soca a la vista, aplec de la brossa generada i càrrega sobre camió grua amb pinça, i transport de la mateixa a planta de compostatge (no més lluny de 20 km) (P - 5)	71,31	8,000	570,48
7	DEM0001	m2	Demolició de llosa massissa de formigó armat de fins a 20 cm de cantell total, amb mitjans manuals, martell pneumàtic i equip de oxitall, previ aixecat del paviment i la seva base, i càrrega manual sobre camió o contenidor. (P - 4)	67,12	2,000	134,24
TOTAL CAPÍTOL			01.01			3.243,67

OBRA 01 PRESSUPOST SMC-1802-FORNS DE CALÇ
CAPÍTOL 02 CONSOLIDACIÓ DE MURS

NUM.	CODI	UA	DESCRIPCIÓ	PREU	AMIDAMENT	IMPORT
1	02MC0002	m2	Rejuntat parcial de parament vertical de paredat de pedra amb morter de cal hidràulica natural NHL - 3,5, dosificació 1:4 i àrid de granulometria i color semblant a l'original, elaborat a obra amb formigonera de 165 l, marcant la junta refosa, amb buidat i neteja prèvia del material existent a les juntes. La textura i coloració del morter es donarà a través dels àrids utilitzats, que quedaran vistos previ respallat. El treball serà fet per un conservador-restaurador de bens culturals. (P - 2)	102,56	10,500	1.076,88
TOTAL CAPÍTOL			01.02			1.076,88

OBRA 01 PRESSUPOST SMC-1802-FORNS DE CALÇ
CAPÍTOL 03 BARANES I MOBILIARI

NUM.	CODI	UA	DESCRIPCIÓ	PREU	AMIDAMENT	IMPORT
1	04ESC001	ut	plataformes de reixa electrosoldada, formada per pletines d'acer galvanitzar de 30*2mm, format quadrícula de 30x30mm i bastidor amb unions electrosoldades, muntatge amb ancoratge mecànic amb lacs de nylon i cargol d'acer. Detall codi Cype FDR030 (P - 3)	120,00	4,000	480,00
2	EB111891	m	Barana de fusta de pi tractat a l'autoclau nivell 4, amb muntants i brèndoles a 10 cm de separació, de 90 cm d'alçària i ancorada amb cargols (P - 9)	64,23	31,000	1.991,13
3	MOB0001	ut	Banc antivandàlic amb estructura d'acer zincat i pintat, amb seient i respall de fusta de pi silvestre a l'autoclau nivell 4, col·locat encastat a terra amb formigó 30cm. Longitud del banc 2m (P - 11)	681,00	4,000	2.724,00
TOTAL CAPÍTOL			01.03			5.195,13

OBRA 01 PRESSUPOST SMC-1802-FORNS DE CALÇ
CAPÍTOL 04 SENYALÈTICA

NUM.	CODI	UA	DESCRIPCIÓ	PREU	AMIDAMENT	IMPORT
1	SENY00001	ut	ITINERARI 1-conjunt de panells informatius i de senyalització del conjunt, segons normes d'estil municipals- (P - 13)	900,00	1,000	900,00
TOTAL CAPÍTOL			01.04			900,00

OBRA 01 PRESSUPOST SMC-1802-FORNS DE CALÇ
CAPÍTOL 05 MESURES DE SEGURETAT I SALUT

NUM.	CODI	UA	DESCRIPCIÓ	PREU	AMIDAMENT	IMPORT
1	SEG0001	ut	Conjunt de mesures de seguretat. Segons ESS i PLA de Seguretat i Salut (P - 12)	405,00	1,000	405,00
TOTAL CAPÍTOL			01.05			405,00

Informació que acompanyarà cada plafó i croquis del recorregut museístic, amb els llocs destacats on aniran els plafons.

PLAFÓ 1. ELS FORNS DE CALÇ DE L'OLLER

Es té constància documental de la producció industrial de calç a l'entorn de l'Oller des del 1895, però la primera referència d'utilització dels forns la trobem l'any 1910. En aquest espai s'erigia una gran fàbrica equipada amb aquests tres grans forns, construïts amb carreus de pedra local i de disposició rectangular. L'activitat d'aquesta hauria pogut ser a gran escala i de producció industrial.

De ben segur s'exportava la seva calç per fer les construccions de l'auge urbanístic modernista del 1900 al 1930 de la zona el Congost. No es troba documentada la creença popular que la calç es transportava fins l'estació de ferrocarril amb vagoneta.

L'any 1931, coincidint amb el final de la construcció del barri de l'estació, cessa aquesta activitat industrial, es passa al desmuntatge de la fàbrica i es creen les piscines de l'Oller.

La fàbrica es trobava ubicada en aquest punt, degut a la proximitat als afloraments de roca calcària, lloc d'on s'extreia la pedra que posteriorment seria cuita. Tanmateix, estava rodejada de boscos d'on s'extreia el combustible pels forns. I també per la proximitat amb l'aigua, a través del torrent, tan necessària per a la producció de calç.

PLAFÓ 2. PROCÈS TÈCNIC DE PRODUCCIÓ DE CALÇ

El procés començava amb la selecció de la matèria primera: pedres calcàries i fusta com a combustible. Un cop fet es transportava cap als forns. Per cada fornada eren necessàries una quantitat igual de pedra que de llenya. Abans de col·locar-ho tot al forn calia netejar-lo prèviament dels residus de la cocció anterior i reparar-lo si fes falta. Un cop fet, es dipositaven les pedres de forma ordenada dins el forn, deixant alguns espais entre les pedres per repartir millor la calor. Les pedres més grans es dipositaven a la base i les més petites a la part superior. El combustible s'ubicava a la part baixa del forn.

La temperatura necessària per a l'obtenció de calç varia entre els 650 i els 900°C. Malgrat que el forn podia assolir una temperatura de 1000°C. Durant la cocció la pedra anava agafant un color vermell cada vegada més intensa, fins que es convertia en un color groc daurat que indicava que ja era cuita. Tanmateix el color del fum també indicava l'estat de la cocció.

Un cop feta la cuita es desenforava i obtenint la calç viva. Es transportava a un habitacle on s'empaquetava o amb ajuda de l'aigua es desfeien els terrossos de pedra i s'obtenia la calç hidràulica, tant útil per la construcció.

PLAFÓ 3. ELS FETS DE L'OLLER DEL 1936

L'any 1936, esclata la Guerra Civil Espanyola, i la família Sentias esdevenen víctimes de la repressió del comitè anarco-sindicalista del ferrocarril o comitè revolucionari. Els Sentias com a família benestant del municipi i membres del sometent, són assaltats a casa seva una nit, són tirotejats i bombardejats des de fora. Detenen a Francesc Sentias i els seus fills Francesc i Josep, els torturen i els assassinen en aquesta boca del forn de calç el dia 8 de novembre de 1936.

Amb la victòria franquista del 1939 es duen a terme un conjunt d'actes de dignificació de les víctimes dels vencedors, encapçalats pels carlistes, arreu del municipi. Acaben l'acte als forns per dignificar amb una placa i una creu de pedra als Sentias.

La placa que es veu actualment elimina qualsevol connotació ideològica.

PLAFÓ 4. EL MAS OLLER I LES PISCINES

Les primeres evidències històriques del mas apareixen en un fogatge del segle XIII de la parròquia de Sant Pere de Valldeu. És en època moderna quan el mas assoleix el seu gran auge. I en ple segle XIX quan promocionen la cria i exportació del burro català.

És en el darrer ¼ del segle XIX quan venen part dels seus terrenys on posteriorment es construeix l'estació de ferrocarril i l'eixample d'estiueig a la dècada de 1910.

Amb la presència d'aquest nou barri, dotat de torres d'estil modernista i noucentista, els Sentias obren una façana secundària al mas, orientada cap al nord, per, d'alguna manera, formar part d'aquest nou barri. En situar-se al capdamunt de l'eixample, volen que tots els estiuejants els vegin i els distingeixin, per aquesta raó adornen una de les baranes de la balconada amb una abella, com a distintiu identitari i del barri.

A partir de l'any 1931, moment on cessa l'activitat industrial de la fabricació de la calç, els Sentias inicien una nova activitat econòmica. Creen un espai d'oci i lúdic per tots els estiuers nous i antics al municipi, aprofitant que les famílies es quedaven tot l'estiu a les seves torres.

PLAFÓ 5. FORN DE CALÇ AUXILIAR

Es desconeix la funcionalitat d'aquest forn, ara bé, tot apunta que aquest era purament auxiliar, utilitzant-lo exclusivament per fer reparacions als altres forns quan s'escaigués o fins i tot, que sigues utilitzat en la construcció dels altres forns degut a la seva ubicació i proximitat.

Al costat d'aquest, i adossat als forns, trobem un espai força ampli format per un conjunt de pilars i arcs, que condueixen a pensar que es tractés d'un espai de magatzem de la matèria primera dels forns o fins i tot, un habitatge pels calciners.

PLAFÓ 6. CABANES DELS CALCINERS

L'ofici de calciner era molt dur i implicava un gran desgast físic. S'havia d'extreure la pedra calcària de la cinglera. S'havia de talar el bosc per obtenir combustible. Tot això s'havia de transportar al forn. Calia fer la cuita, la qual cosa implicava diversos torns i una vigilància constant. Després d'això calia extreure la calç produïda, transformar-la i empaquetar-la.

Per aquesta raó, just al costat dels forns i endinsat en el bosc, trobem les restes de petites edificacions que servien suposadament com a habitatge per a tots aquests treballadors i/o magatzem per la matèria primera.

El combustible estava format principalment per feixos de branques seques i alguns troncs de pi, molt recomanats degut a la seva energia calorífica que proporcionaven. Els arbustos també eren un combustible molt recomanat, ja que produïen molta flama i molt poca cendra. Aquests arbustos s'havien de tallar i preparar mesos abans, de manera que quedessin mig secs. Amb la tala de tots aquests vegetals s'aconseguia netejar els camps i els boscos, evitant així, la propagació d'incendis.

PLAFÓ 7. LA PEDRERA

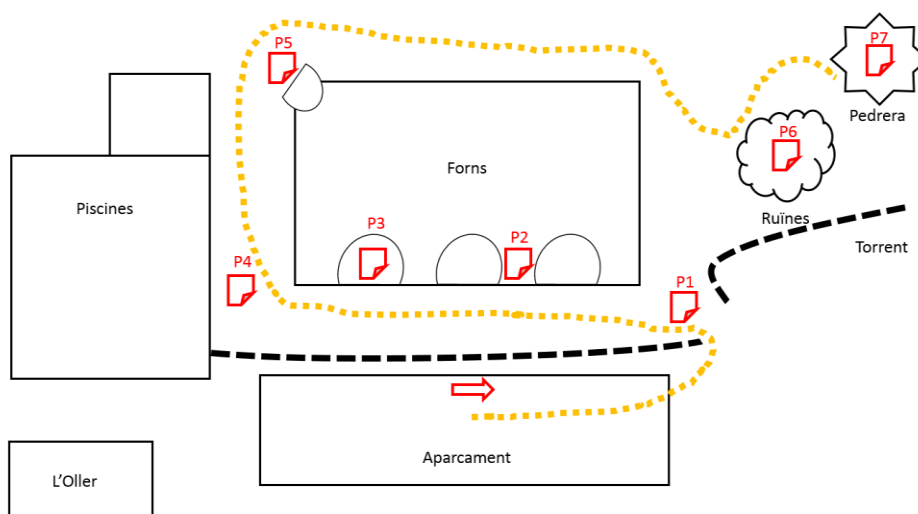
A l'Oller, s'aprofitava una veta de pedra calcària situada en aquesta cinglera. Aquesta ja fou utilitzada des de fa molts anys, com per exemple en la construcció de la capella del jaciment arqueològic del Pla de Sant Julià situada just al capdamunt del turó.

La pedra calcària és l'element més essencial i necessari per obtenir la calç.

Aquestes pedres es podien localitzar principalment en les cingleres, les quals actuaven de pedreres naturals. Les pedres recomanades per produir calç han de presentar una textura llisa i un color blanquinós, ja que aquesta permet millor el seu treball, descomposició i cocció.

Com que la pedra calcària es mostra en masses compactes, cal trencar-la mitjançant detonacions amb explosius. Un cop desenganxades de la paret, calia picar-les amb malls i tascons per fer-les més petites. Un cop fet això s'havien de traslladar fins als forns.

Per afavorir aquest transport, les fàbriques i els forns de calç se situaven en zones força properes a les pedreres.

Proposta de disseny dels plafons i senyalètica plantejada per l'empresa Musear.es, utilitzant els mateixos recursos utilitzats al municipi de la Garriga. Font: Musear.es.

Proposta de disseny de l'apartat web al perfil institucional de l'Ajuntament pels elements patrimonials locals. A la foto podem veure el de l'Església de Sant Martí de Centelles.

Font: <http://www.santmarticentelles.cat/> Consulta: 23 juny 2019.

Proposta de tríptic informatiu per l'espai del Forns de Calç de l'Oller. Actualment, en procés d'elaboració.

ESPAI PATRIMONIAL
FORNS DE CALÇ DE L'OLLER
SANT MARTÍ DE CENTELLES

FOTO FORNS

ESPAI MEMORIAL

L'any 1936, esclata la Guerra Civil Espanyola, i la família Sentias esdevenen víctimes de la repressió del comitè anarcosindicalista del ferrocarril o comitè revolucionari. Els Sentias com a família benestant del municipi i membres del sometent, són assaltats a casa seva una nit, són tirotejats i bombardejats des de fora. Detenen a Francesc Sentias i els seus fills Francesc i Josep, els torturen i els assassinen en aquesta boca del forn de calç el dia 8 de novembre de 1936.

Amb la victòria franquista del 1939 es duen a terme un conjunt d'actes de dignificació de les víctimes dels vencedors, encapçalats pels carlistes, arreu del municipi. Acaben l'acte als forns per dignificar amb una placa i una creu de pedra als Sentias.

La placa que es veu actualment elimina qualsevol connotació ideològica.

FOTOS FORNS
HISTÒRIQUES

ESPAI PATRIMONIAL

Es té constància documental de la producció industrial de calç a l'entorn de l'Oller des del 1895, però la primera referència d'utilització dels forns la trobem l'any 1910. En aquest espai s'erigí una gran fàbrica equipada amb tres grans forns, construïts amb carreus de pedra local i de disposició rectangular. L'activitat d'aquesta hauria pogut ser a gran escala i de producció industrial.

De ben segur s'exportava la seva calç per fer les construccions de l'èuge urbanístic modernista del 1900 al 1930 de la zona el Congost. No es troba documentada la creença popular que la calç es transportava fins l'estació de ferrocarril amb vagoneta.

L'any 1931, coincidint amb el final de la construcció del barri de l'estació, cessa aquesta activitat industrial i es passa al desmuntatge de la fàbrica.

La fàbrica es trobava ubicada en aquest punt, degut a la proximitat als afloraments de roca calcària, lloc d'on s'extreia la pedra que posteriorment seria cuita. Tanmateix, estava rodejada de boscos d'on s'extreia el combustible pels forns. I també per la proximitat amb l'aigua, a través del torrent, tan necessària per a la producció de calç.

L'espai patrimonial consta dels forns de calç, les restes vigents de la fàbrica, l'espai memorial, el petit forn auxiliar, les restes de les cabanes dels calciners i la pedrera.

FOTOS FORNS
HISTÒRIQUES

FOTOS
HISTÒRIQUES

LA PRODUCCIÓ DE CALÇ

El procés començava amb la selecció de la matèria primera: pedres calcàries i fusta com a combustible. Un cop fet es transportava cap als forns. Per cada fornada eren necessàries una quantitat igual de pedra que de llenya. Abans de col·locar-ho tot al forn calia netejar-lo prèviament dels residus de la cocció anterior i reparar-lo si fes falta. Un cop fet, es dipositaven les pedres de forma ordenada dins el forn, deixant alguns espais entre les pedres per repartir millor la calor. Les pedres més grans es dipositaven a la base i les més petites a la part superior. El combustible s'ubicava a la part baixa del forn.

La temperatura necessària per a l'obtenció de calç varia entre els 650 i els 900°C. Malgrat que el forn podia assolir una temperatura de 1000°C. Durant la cocció la pedra anava agafant un color vermell cada vegada més intensa, fins que es convertia en un color groc daurat que indicava que ja era cuita. Tanmateix el color del fum també indicava l'estat de la cocció.

Un cop feta la cuita es desenformava i obtenint la calç viva. Es transportava a un habitatge on s'empaquetava o amb ajuda de l'aigua es desfeien els terrossos de pedra i s'obtenia la calç hidràulica, tant útil per la construcció.

FOTOS
HISTÒRIQUES

ELS SENTIAS I L'OLLER

Les primeres evidències històriques del mas apareixen en un fogatge del segle XIII de la parròquia de Sant Pere de Valldeneu. És en època moderna quan el mas assoleix el seu gran auge. I en ple segle XIX quan promocionen la cria i exportació del burro català.

Es en el darrer ¼ del segle XIX quan venen part dels seus terrenys on posteriorment es construeix l'estació de ferrocarril i l'eixample d'estiu a la dècada de 1910.

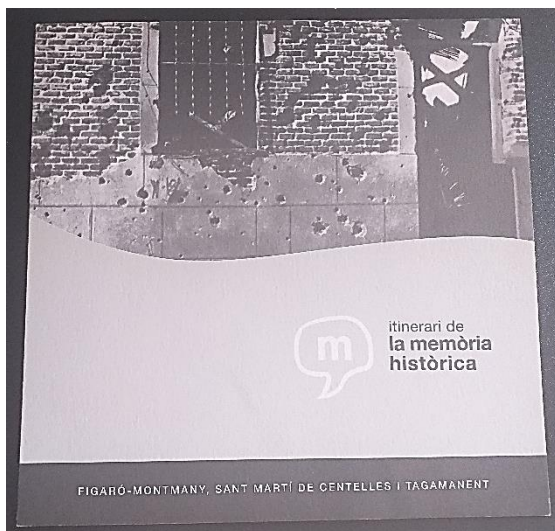
Amb la presència d'aquest nou barri, dotat de torres d'estil modernista i noucentista, els Sentias obren una façana secundària al mas, orientada cap al nord, per, d'alguna manera, formar part d'aquest nou barri. En situar-se al capdamunt de l'eixample, volen que tots els estiujants els vegin i els distingueixin, per aquesta raó adomen una de les baranes de la balconada amb una abella, com a distintiu identitari i del barri.

A partir de l'any 1931, moment on cessa l'activitat industrial de la fabricació de la calç, els Sentias inicien una nova activitat econòmica. Creen un espai d'oci i lúdic per tots els estiujants novinguts al municipi, equipat amb unes piscines i un restaurant, aprofitant que les famílies es quedaven tot l'estiu a les seves torres.

MAPA CATALUNYA

CROQUIS BCN-VIC

INFORMACIÓ

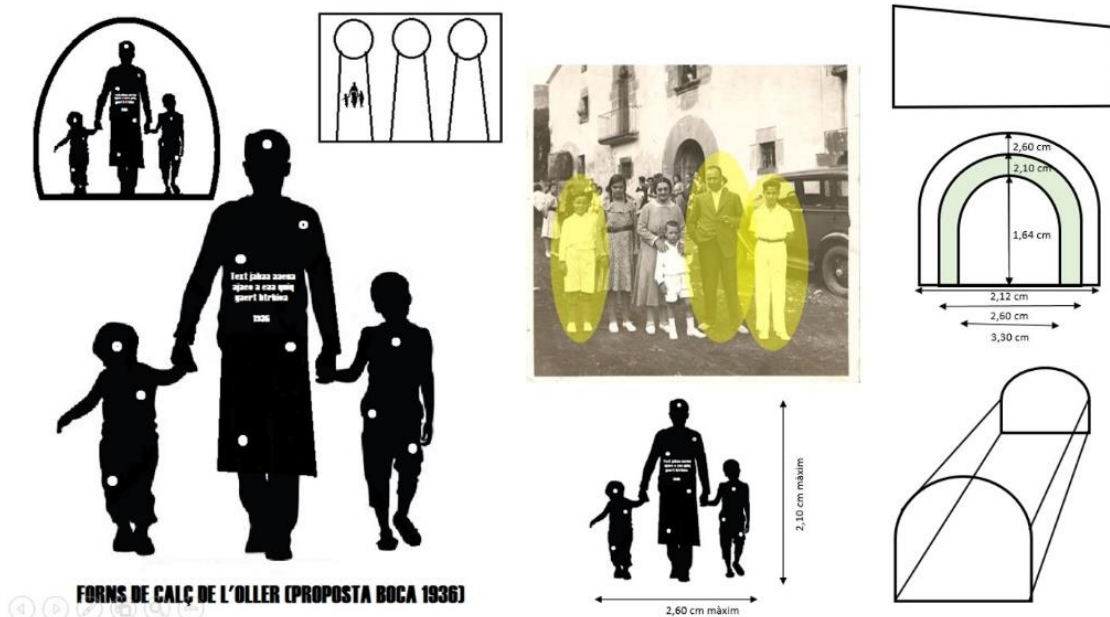
Tríptic informatiu de l'itinerari de la memòria històrica a través dels municipis de Figaró-Montmany, Sant Martí de Centelles i Tagamanent.

Propostes memorials escultòriques de referència pel projecte. (D'esquerra a dreta), African-American Monument, Savannah de River Street (USA) font: <https://www.undergroundtoursofsavannah.net/>, conjunt escultòric creat per Francisco Cedenilla Carrasco al Mirador de la Memoria al Valle del Jerte (Extremadura) font: <https://visitarplasencia.com/>, i el Memorial to the Victims of Communism de Praga (República Txeca) font: <https://www.afar.com/>. Consulta: 24 juny 2019.

Proposta memorial del 1714 realitzada a l'església de Sant Sebastià de Santa Eulàlia de Riuprimer (Osona). Font: <http://www.culturavic.cat/>. Consulta: 24 juny 2019.

Proposta memorial pel Projecte dels Forns de Calç de l'Oller.

Memòria de projecte: Subvencions per a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural

Dades d'identificació del projecte

Nom del sol·licitant	NIF/CIF
AJUNTAMENT DE SANT MARTÍ DE CENTELLES	P0822200B
Nom del projecte	
RESTAURACIÓ DELS FORNS DE CALÇ D'EL OLLER- PATRIMONI INDUSTRIAL I LLOC DE MEMÒRIA DE SANT MARTÍ DE CENTELLES	

Dades de l'actuació

Descripció de les obres i/o actuacions dutes a terme

Les obres i actuacions consisteixen en la restauració dels forns de calç de l'Oller, vestigi d'una indústria activa entre els anys 1910-1931, relacionada amb la fabricació de material per a la construcció dels encampes d'estiu i modernistes, noucentistes i eclèctics de Sant Martí de Centelles i d'altres pobles de la vall del Congost situats al llarg de la línia de FFCC entre la Garriga i Tona. Així mateix, els forns van ser l'escenari d'un dels fets més luctuosos de la guerra civil a Sant Martí de Centelles: l'assassinat de l'amo i dels dos fills de la casa de l'Oller, propietària dels mateixos forns, l'any 1936. L'actuació inclou: sanejament del conjunt (terra i vegetació), consolidació de parts malmeses, instal·lació de mesures de seguretat, rehabilitació de la capelleta dedicada als fets de 1936, instal·lació de senyalística interpretativa, senyalització d'un itinerari perimetral que posi en relació els forns amb el seu entorn immediat (singularment, la pedrera original i el complex poliesportiu de l'Oller, situat en les immediacions, construït l'any 1931 en l'emplaçament de la fàbrica de calç que va tancar aquell mateix any). Els forns de calç de l'Oller són Bé Cultural d'Interès Local des de 2018.

Calendari d'execució

Setembre 2018- Gener 2019

Descripció de la posada en ús de l'edifici (si s'escau)

L'edifici es posarà en ús com a lloc visitable, com a part d'un itinerari del patrimoni industrial de Sant Martí de Centelles (en curs) i d'un itinerari complementari de llocs de la memòria de la Guerra Civil i la resistència ajuntifranquista (existent) d'abast supramunicipal. L'activació patrimonial prevista en aquests dos eixos es veurà indubtablement afavorida per l'existència en l'entorn immediat dels forns d'equipaments municipals molt freqüentats: pista poliesportiva de l'Oller, punt d'informació turística municipal i restaurant de la pista poliesportiva, aparcament per a vehicles, jaciment arqueològic medieval visitable del Pla de Sant Julià, futur emplaçament de l'escola de Sant Martí de Centelles (vegeu memòria valorada adjunta)

Descripció del pla d'usos i/o de la museïtzació del monument

El pla d'usos preveu la visita lliure de l'exterior del monument i la visita guiada de l'interior de les boques dels forns i les xemeneies (més el monument commemoratiu dels fets de 1936 a l'interior de la boca central). Aquest pla es fonamenta tant en les obres previstes (recuperació de les boques dels forns, d'un forn auxiliar i de les tres xemeneies interiors) com en la senyalització interpretativa exterior (centrada tant en la història industrial com dels fets de 1936 en el context de la guerra civil a Sant Martí de Centelles) i, finalment, en l'existència d'un èxit itinerari senyalitzat fins a la propera pedrera d'on s'extreia el material. Complementàriament, es crearà un apartat web al perfil institucional municipal www.santmarticentelles.cat, com es fa amb la resta d'elements patrimonials locals rehabilitats i/o posats en valor. Es tracta d'un actuació molt limitada però amb un gran potencial de generació de coneixement i reflexió històrica i patrimonial (vegeu memòria valorada adjunta).

Descripció de les actuacions realitzades per solucionar patologies de gravetat (si s'escau)

Les patologies de mitjà gravetat consisteixen en esquerdes verticals a la façana principal de l'edifici, com efecte del creixement de vegetació arbòria i la retirada poc cursa d'elements estructurals de l'antiga fàbrica l'any 1931. La solució d'aquestes patologies consisteixen en l'eliminació de vegetació i arrels així com en el recobert de les esquerdes mitjançant tècniques i materials propis de la restauració monumental (reversibles, naturals, etc.) . Altres actuacions (retirada de terres, restitució d'elements perduts o malmesos, etc.) es detallen en la memòria valorada adjunta.

Reportatge fotogràfic ampli (en baixa resolució) de les obres i/o actuacions dutes a terme i de l'estat final

[Vegeu memòria valorada adjunta](#)

Informe adjunt a la memòria del projecte plantejat per a la subvenció.

Projecte d'actuació: Subvencions per a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural

Dades d'identificació del projecte

Nom del sol·licitant	NIF/CIF
Nom del projecte	

Objecte i dades identificatives de la subvenció

Descripció de l'estat actual de l'immoble

Descripció de la proposta d'intervenció

Proposta motivada de la conveniència de l'obra

Intervencions que impliquin la posada en ús de l'immoble o una part d'ell

Intervencions que impliquin la rehabilitació integral de l'immoble o d'una part unitària completa com a subsistema d'aquest

Existència d'un pla de visitabilitat en la posada en ús de l'immoble o de en la seva construcció

Si Especifici que

No

Existència de patologies de gravetat i urgència que aconseguin prioritzar la intervenció

Si Especifici que

No

Dirigibilitat i funcionalitat dels terrenys

L'edifici dels camps de text és il·limitat.

Documentació que ha de contenir el projecte d'actuació

- A més a més d'aquest model de projecte, o un que contingui els mateixos ítems, heu d'incloure la documentació següent:
- Plànols descriptius de la proposta (en baixa resolució)
 - Pressupost desglossat per partides
 - Documentació fotogràfica de l'estat actual (en baixa resolució)

Important: els ens públics, que han de tramitar la sol·licitud a través del tràmit específic d'EACAT (Tràmits, catàleg de tràmits, Departament de Cultura, CLT - OSIC - Subvencions - Patrimoni cultural), han d'enviar per transmissió electrònica aquella documentació que no puguin annexar al formulari de sol·licitud per excés del pes permès. Cal que indiquen en el nom de l'arxiu aquest codi de referència: CLT004 i el nom de l'ens.

La resta de sol·licitants, en cas que no puguin annexar algun document al formulari de sol·licitud per excés del pes màxim permès, posteriorment a enviar el formulari de sol·licitud, poden transmetre més documentació de màxim 24 MB a través de l'[Estad de les meves gestions](#) de Tràmits ganat (concretament als apartats "Documentació complementària de la sol·licitud").

Document de sol·licitud per a les subvencions per a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural.

Ajuntament de
SANT MARTÍ
DE CENTELLES

INFORME GEN-22/2018

En relació A la proposta provisional de les sol·licituds proposades a obtenir subvenció de CONCESSIÓ D'AJUTS PER A L'EXECUCIÓ D'OBRES DE RESTAURACIÓ I CONSERVACIÓ D'IMMOBLES DE NOTABLE VALOR CULTURAL PER AL TRIENNI 2018-2020.

S'INFORMA:

Que segons la proposta provisional de 28 de novembre de 2018 publicada al Tauler de la Seu electrònica, l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles és beneficiari d'una concessió provisional de subvenció de 8.000 € per al projecte "Restauració dels forns de calç de l'Oller. Patrimoni industrial i lloc de memòria de Sant Martí de Centelles, amb un pressupost inicial o despesa imputable de 18.759,84 €.

Que, segons la base general 12.3 de la subvenció, els sol·licitants proposats, a partir de demà disposen de 10 dies hàbils per acceptar la proposta provisional de concessió o, en el seu cas, de reformular el projecte i el pressupost, d'acord amb el punt 12.4 de les bases generals (DOGC 7312 de 20.02.2017)

Que es considera susceptible de reformulació el pressupost del projecte per tal d'adaptar-lo a la disponibilitat de recursos municipals, sense que per això s'alteri el seu contingut.

La reformulació consisteix en desimputar de la subvenció un total de 4.941,64 €, desglossats entre costos de redacció del projecte (3.126,64 €) i costos de disseny i producció de dos plafons interpretatius (1815 € IVA inclòs). D'aquesta manera, el pressupost del projecte o despesa imputable passa a 13.818,20 €, amb una subvenció de 8.000 € (57,89 %) i la resta assumida amb recursos propis municipals (42,11 %).

Les actuacions desimputades no es debaran de fer sinó que s'imputaran a altres partides ordinàries del pressupost municipal de 2018 i 2019 (Treballs Tècnics i Promoció Econòmica, respectivament).

I perquè així consti, signo, a Sant Martí de Centelles, el 10 de desembre de 2018..

C/ Estació, 4 - 08502 SANT MARTÍ DE CENTELLES - Telèfon: 93 844 24 06 - Fax: 93 844 11 20 - Mail: st.martio@diba.es - Web: www.smarticentelles.org

Informe d'aprovació de la concessió de la subvenció per a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural.

ESTUDI DE PÚBLIC A L'ESPAI DELS FORNS DE CALÇ DE L'OLLER	
PREGUNTES:	
1	Sexe: ☐ Masculí ☐ Femení
2	Edat: ☐ Menor de 18 anys ☐ Entre 18 i 25 anys ☐ Entre 26 i 50 anys ☐ Entre 51 i 70 anys ☐ Majors de 70 anys.
3	Quin és el seu municipi de residència? →
4	Quina és la seva professió? →
5	Té alguna discapacitat? Quina? ☐ Sí ☐ No →
6	Ens visita sol o acompanyat? ☐ Sol ☐ Parella ☐ Amics ☐ Família ☐ Altres →
7	Quina és la seva llengua vehicular? →
8	Com ha conegut aquest espai? ☐ Internet ☐ Premsa ☐ Boca orella ☐ Llibres ☐ Senderisme ☐ Atzar ☐ TV ☐ Altres →
9	Ha visitat els Forns anteriorment? ☐ Sí ☐ No
10	Ve exclusivament a veure els Forns? Per què? ☐ Sí ☐ No →
OPINIÓ, SUGGERIMENTS I CRÍTICA:	

ESTUDI DE PÚBLIC A L'ESPAI DELS FORNS DE CALÇ DE L'OLLER	
PREGUNTES:	
1	Sexe: ☐ Masculí ☐ Femení
2	Edat: ☐ Menor de 18 anys ☐ Entre 18 i 25 anys ☐ Entre 26 i 50 anys ☐ Entre 51 i 70 anys ☐ Majors de 70 anys.
3	A quin barri del municipi viu? →
4	Quina és la seva professió? →
5	Té alguna discapacitat? Quina? ☐ Sí ☐ No →
6	Té pensat visitar el nou espai dels Forns de l'Oller? ☐ Sí ☐ No
7	Quina és la seva llengua vehicular? →
8	Com ha conegut l'espai dels Forns? ☐ Internet ☐ Premsa ☐ Boca orella ☐ Llibres ☐ Senderisme ☐ Atzar ☐ TV ☐ Altres →
9	Ha visitat els Forns anteriorment? ☐ Sí ☐ No
10	Creu que s'hi podria dur a terme alguna altra activitat? Quina? ☐ Sí ☐ No →
OPINIÓ, SUGGERIMENTS I CRÍTICA:	

Proposta d'enquesta per l'estudi de públic. A l'esquerra el model pel visitant foraster, i a la dreta el model pels habitants de Sant Martí de Centelles.